

“Att vara eller inte vara på dagis”

En kvalitativ studie om föräldrars åsikter om den subjektiva
rätten till dagvård

Carin Backman

Tove Kjellman

Examensarbete för socionom (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för det sociala området

Vasa 2017

EXAMENSARBETE

Författare: Carin Backman och Tove Kjellman
Utbildning och ort: Det sociala området, Vasa
Inriktningsalternativ/Fördjupning: Småbarnspedagogik och metodik/Familjearbete och metodik
Handledare: Carita Blomström
Ralf Lillbacka

Titel: "Att vara eller inte vara på dagis"

- En kvalitativ studie om föräldrars åsikter om den subjektiva rätten till dagvård

Datum 27.4.2017

Sidantal 50

Bilagor 1

Abstrakt

Syftet med detta examensarbete är att undersöka föräldrars åsikter om den subjektiva rätten till dagvård och begränsningen av denna. Vidare vill vi även undersöka vilka faktorer föräldrar grundar sina val på gällande att vårda sitt barn i hemmet eller i dagvård. Vi genomförde undersökningen med en kvalitativ forskningsmetod och intervjuade sex småbarnsföräldrar. Samtliga respondenter hade väldigt olika familjesituationer och kunde därmed ge oss svar på vår undersökning ur olika perspektiv.

Av vår undersökning framkom att föräldrarna baserar sina respektive val på vad de anser är bäst för såväl barnet som för familjen som helhet. Vilka faktorer som väger tyngst i valet att ha barnet hemma eller i dagvård beror i hög grad på föräldrarnas egna värderingar och erfarenheter samt vad som fungerar praktiskt ur familjemässig synvinkel.

Språk: Svenska

Nyckelord: Dagvård, hemvård, fostran, småbarnsföräldrar

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Carin Backman ja Tove Kjellman
Koulutus ja paikkakunta: Sosiaalinen ala, Vaasa
Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Varhaiskasvatus ja menetelmät
/Perhetyö ja menetelmät
Ohjaaja(t): Carita Blomström
Ralf Lillbacka

Nimike: ”Päivähoidossa vai kotona?”

Päivämäärä 27.4.2017

Sivumäärä 50

Liitteet 1

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia sitä, miten vanhemmat suhtautuvat päivähoidon subjektiiviseen oikeuteen. Lisäksi haluamme selvittää mihin vanhemmat kiinnittävät huomiota valitessaan lapsen hoitopaikkaa. Toteutimme tutkimuksen kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä ja haastattelimme kuutta pienten lasten vanhempaa. Kaikilla vastaajilla oli hyvin erilaiset perhetilanteet ja pystyivät siten antamaan meille vastauksia kyselyymme monesta eri näkökulmasta.

Tutkimuksemme mukaan vanhemmat tekevät valintansa perustuen siihen, mikä on parasta sekä lapselle että koko perheelle. Myös vanhempien omat arvot sekä kokemukset vaikuttavat siihen, hoidetaanko lasta kotona vai päivähoidossa. Lisäksi suuri osa vanhemmista perustivat valintansa siihen, mikä toimii käytännössä parhaiten perheen näkökulmasta.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Päivähoito, kotihoito, kasvatus, vanhemmat

BACHELOR'S THESIS

Author: Carin Backman and Tove Kjellman
Degree Programme: Social welfare, Vasa
Specialization: Pre-school pedagogy and
methodology/Family work and methodology
Supervisor(s): Carita Blomström
Ralf Lillbacka

Title: **“To be or not to be in day care”**

- A qualitative study about parents' opinions about the subjective right to day care

Date 27.4.2017

Number of pages 50 Appendices 1

Abstract

The purpose of this thesis is to investigate parents' opinions about the subjective right to day care and the limitations of this. We also want to investigate upon which factors parents base their decision regarding placing the child's care at home or in day care. We conducted this survey with qualitative method and interviewed six parents with young children. Every respondent had very different family situations and could therefore answer our survey from different perspectives.

The results show that parents base their decisions upon what they believe is best for the individual child and for the family as a whole. The factors considered the most important in the decision regarding keeping the child at home or in day care depends on the parents' own assessments and experiences. Also, on what works comfortably for the entire family.

Language: Swedish

Key words: Day care, home care, breeding, parents

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Familjepolitiken i Finland	2
2.1	Familjepolitikens målsättningar	2
2.2	Barnets rättigheter	3
2.3	Dagvården som en förebyggande åtgärd inom barnskyddet	3
2.4	Ekonomiska stöd för barnfamiljer	4
2.4.1	Moderskapsunderstöd	5
2.4.2	Moderskapsledighet och moderskapspenning	5
2.4.3	Föräldraledighet och föräldrapenning	5
2.4.4	Faderskapsledighet och faderskapspenning	6
2.4.5	Stöd för hemvård av barn	6
2.4.6	Stöd för privat vård av barn	6
2.4.7	Barnbidrag	7
2.4.8	Utkomststöd	7
3	Dagvårdens historia	7
4	Lagstiftning som styr dagvården	9
5	Begränsning av subjektiv dagvårdsrätt i Österbotten	10
6	Dagvården i siffror	11
7	Dagvårdens betydelse för barnets utveckling och välfärd	12
7.1	Daghemmet som positiv inverkan på barnets utveckling	12
7.1.1	Ekonomiskt och samhälleligt perspektiv	13
7.1.2	Dagvården som stöd för barnets mångsidiga kompetens	14
7.1.3	Daghemmet som grund för skolgång	16
7.1.4	Daghemmet som vardagligt barn- och föräldrastöd	17
7.1.5	Mångkulturella aspekter	18
7.1.6	Leken	18
7.2	Utmaningar inom dagvården	19

7.2.1	Snäva ekonomiska ramar	19
7.2.2	Stora barngrupper	19
7.2.3	Stressig och bullrig miljö.....	21
7.2.4	Barn som är ensamma och utanför	21
7.2.5	Ökad infektionsrisk.....	22
7.2.6	Daghemmet ingen ersättning för föräldraskap	23
7.3	Sammanfattning	23
8	Hemmets betydelse för barnets utveckling och välfärd.....	24
8.1	Hemmets positiva inverkan på barnet.....	24
8.1.1	Familjens roll för barnets utveckling.....	25
8.1.2	Föräldrar och anknytning.....	25
8.1.3	Gränslös kärlek och kreativitet	27
8.2	När hemmet inte är det bästa alternativet	27
8.2.1	Föräldrar utan egna resurser	28
8.2.2	Good enough parenting	29
8.2.3	Problematiska hemförhållanden	30
8.2.4	Ekonomiska utmaningar	31
8.3	Sammanfattning	31
9	Undersökningens genomförande	32
9.1	Undersökningsmetod	32
9.2	Undersökningsgrupp	32
9.3	Datainsamlingsmetod.....	33
9.4	Analysmetod	34
10	Resultatredovisning	34
10.1	Vilka faktorer grundar föräldrarna sina val på?	35
10.1.1	Föräldrar som återgått till arbetet.....	35
10.1.2	Föräldrar som använder den subjektiva rätten till dagvård.....	36
10.1.3	Föräldrar som valt att stanna hemma med sina barn.....	36

10.2	Föräldrars tankar om den subjektiva rätten till dagvård	37
10.2.1	Begränsningen av den subjektiva rätten till dagvård	38
10.3	Tankar om dagvård	38
10.3.1	Positiva sidor av dagvården	39
10.3.2	Negativa sidor av dagvården.....	39
10.4	Föräldrars tankar om att vara hemma med barnen.....	40
10.4.1	Positiva sidor av att få vara hemma med förälder.....	41
10.4.2	Negativa aspekter av att bara vara hemma	42
11	Slutdiskussion och kritisk granskning	42
	Källförteckning	46

Bilaga 1

1 Inledning

Den subjektiva rätten till dagvård är ett ständigt aktuellt ämne, inte minst sedan lagändringen som skedde under hösten 2016. Den subjektiva rätten till dagvård innebär att barn har möjlighet att vara i dagvård trots att ena eller båda föräldrarna är hemmavarande. Den subjektiva rätten har varit lagstadgad sedan år 1990, men begränsades från och med 1.8.2016 i lagen om småbarnspedagogik (36/1973) § 11 a. Begränsningen innebär att barns, vars föräldrar inte arbetar eller studerar på heltid, rätt till småbarnspedagogik begränsas till 20 timmar per vecka. Det är därefter upp till varje enskild kommun att individuellt besluta hur strikt begränsningen följs.

Kring just detta tema förs en ständigt aktuell debatt om vad som är bäst för barnet – att få vara hemma eller att få delta i den småbarnspedagogiska verksamheten som daghem kan erbjuda. Vad som anses bäst för barnet beror i stor utsträckning på ur vilket perspektiv man väljer att se saken och är individuellt för varje barn. I vårt examensarbete vill vi undersöka just de faktorer och perspektiv som kan komma att styra föräldrarnas val att ha sitt barn hemma eller på daghem samt hur respektive val kan påverka barnets välmående i positiv eller negativ riktning.

Vi har båda erfarenhet av att arbeta på daghem och har båda upplevt att antalet föräldrar som väljer att utnyttja den subjektiva rätten till dagvård tycks ha ökat de senaste åren. Vi har valt olika inriktningar på vår utbildning – småbarnspedagogik och metodik samt familjearbete och metodik – och vill därför undersöka den subjektiva dagvårdsrätten ur båda perspektiven. Ur den småbarnspedagogiska synvinkeln blir det intressant att närmare fördjupa sig i att förstå föräldrarnas val och ur familjearbetets synvinkel vill vi undersöka den subjektiva rätten som en möjlig åtgärd inom det förebyggande barnskyddet.

Syftet med vårt examensarbete är att undersöka föräldrars åsikter om den subjektiva rätten till dagvård och granska de faktorer som ligger till grund för dessa åsikter. Vad är det som har gjort att föräldrarna valt att ha barnen hemma eller på daghem? Varför anser de att valet de gjort är det bästa för det egna barnet/barnen? Har dessa åsikter ändrats eller påverkats de senaste åren? I så fall, när och av vad? Dessa frågor kommer vi att återkomma till i vår undersökande del av arbetet.

Vi kommer i vårt examensarbete att rikta in oss på barn under förskoleåldern som befinner sig på kommunala daghem. Vi kommer inte att granska familjedagvård,

gruppfamiljedagvård, privata daghem eller andra instanser som bedriver småbarnspedagogisk verksamhet. Detta eftersom arbetet då skulle behöva bli betydligt mer omfattande för att kunna ge en helhetsmässig bild. När vi i texten använder oss av orden ”dagvård”, ”daghem” och ”småbarnspedagogisk verksamhet” syftar vi alltså enbart på ovan nämnda målgrupp.

2 Familjepolitiken i Finland

Dagvården är en viktig del av den finländska familjepolitiken och därför vill vi i ett tidigt skede av detta arbete närmare presentera den finländska familjepolitiken, för att på så sätt placera vår studie i rätt kontext. I kommande kapitel kommer vi att lyfta fram olika familjepolitiska åtgärder i Finland för att få en bättre bild av vilka politiska möjligheter föräldrarna har när det gäller valet av att vårda sitt barn hemma eller i dagvård. I den empiriska undersökningsdelen av vårt lärdomsprov kommer vi sedan undersöka i vilken utsträckning dessa åtgärder påverkar föräldrars beslut.

2.1 Familjepolitikens målsättningar

Arbete och familj är två viktiga komponenter i människans välfärd. Arbetet innebär inte endast inkomst, det ger även människan möjlighet att kunna förverkliga sig själv, upprätthålla sociala kontakter samt känna att man gör någon nytta. Att vara förälder innebär att ha ansvar för barnets vård och uppfostran och att samtidigt kunna försörja familjen, varvid föräldrar ofta måste kunna kombinera förvärvsarbetet med att vårda och uppfostra barnen. En utmaning i den finländska familjepolitiken ligger i att hitta balansen mellan dessa två. Familj och arbete borde inte ses som varandras motsatser, utan båda berikar livet på sitt eget sätt.

Det primära målet för familjepolitiken i Finland är att ge barnen en trygg och säker uppväxtmiljö. Man strävar efter att alla föräldrar ska ha såväl materiella som mentala möjligheter att bilda familj och att ge barnen en trygg uppfostran. Ett satsningsområde de senaste åren inom den finländska familjepolitiken har varit att förena arbetsliv och familj, samtidigt som man strävat till att trygga barnfamiljernas ekonomiska situation. Med de här åtgärderna vill man underlätta föräldrars möjlighet att tillbringa tid med sina barn. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2013).

Föräldrarna har det primära ansvaret för barnets fostran och för att föräldrar ska kunna axla den roll som förväntas av dem har samhället skyldighet att erbjuda olika former av stöd. Sådana stöd ges idag i form av olika ekonomiska bidrag, familjeledigheter, tillgänglighet till vård, förskola och skola samt andra tjänster. Det är statens och kommunens uppgift att se till att dagvårds- och barnskyddstjänster står familjer till buds. Alla föräldrar med barn under skolåldern har ovillkorlig rätt att få en vårdplats ordnad av kommunen oberoende av föräldrarnas förmögenhet eller om de arbetar eller inte. (Aaltonen m.fl. 1997, s.73–78).

2.2 Barnets rättigheter

Det är inte särskilt länge sedan barnets rättigheter blev allmänt erkända. Barndomen uppfattades länge som en kort etapp på vägen till vuxen ålder och man ansåg att minderåriga saknade egen vilja. År 1948 fattade Förenta nationerna (FN) ett betydande globalt beslut om att trygga de grundläggande mänskliga rättigheterna för alla människor i världen, vilket kom att bli ett viktigt människorättsfördrag för barnets rättigheter som idag är en del av vår rättsordning som gäller enligt lag i Finland. Finland undertecknade konventionen år 1991 och den anger således riktlinjerna för Finlands familjepolitik och barnskydd idag. (Aaltonen m.fl. 1997, s.10–14)

FN:s konvention om barnets rättigheter – även kallad Barnkonventionen – är en omfattande stadga som består av de mest centrala mänskliga rättigheterna som berör barn. Konventionens fyra viktiga huvudprinciper innebär att alla barn skall behandlas jämlikt, barnets bästa ska prioriteras vid allt beslutsfattande, barnet har rätt till ett gott liv samt att barnets åsikter ska beaktas i frågor som berör barnet. Man brukar säga att barnens rättigheter är vuxnas skyldigheter. I alla beslut som rör barn har myndigheterna en skyldighet att beakta vilka följderna blir för barnet. Allt arbete som riktar sig till barn och unga i Finland ska ha sin utgångspunkt i de värderingar som FN:s Barnkonvention representerar.

2.3 Dagvården som en förebyggande åtgärd inom barnskyddet

Alla barn mår inte bra i hemmet och ibland kan det behövas olika stödåtgärder för att garantera barnets rättigheter och välfärd. Föräldrarnas eller barnets eget missbruk, psykisk ohälsa, våld, bristande omsorg eller andra motstridigheter inom familjen kan vara orsaker till att en familj kan behöva extra stöd. Ett sådant stöd kan fås från barnskyddet – eller i bästa fall genom det förebyggande barnskyddet. Kärnan i allt barnskyddsarbete är att förverkliga

barns välfärd. Barnskyddsarbetet har även nära anknytning till förverkligandet av FN:s konvention om barnets rättigheter.

Det huvudsakliga syftet med barnskydd är att trygga barnets rätt till en trygg uppväxtmiljö och en balanserad utveckling. I barnskyddslagen (417/2007) definieras barnskyddet som ett stöd för föräldrar, vårdnadshavare och andra personer som har ansvar över barnets vård och fostran. Barnskyddsarbetet förverkligas genom att erbjuda anpassade tjänster och stödåtgärder som den enskilda familjen behöver. Med så kallat förebyggande barnskydd strävar man till att erbjuda stöd tillräckligt tidigt för att förhindra att problem uppkommer eller förvärras. Egentliga barnskyddsåtgärder vidtas först om situationen inte avhjälpas med förebyggande barnskyddsarbete. I praktiken är barnskyddet ett skyddsnät för att barn inte ska behöva leva under dåliga uppväxtförhållanden.

Föräldrar, rådgivning, dagvård och skola har alla ett ansvar över barnets välfärd. Genom ett gott samarbete mellan dessa kan svårigheter upptäckas tidigt och rätt sorts hjälp kan ges där det behövs. I §3a i barnskyddslagen (417/2007) nämns dagvården som ett stöd inom det förebyggande barnskyddet. Killén (2014, s. 15–16) menar att daghemmet kan ha stor betydelse för barn som har det oroligt hemma, eftersom den strukturerade verksamheten och rutinerna kan utgöra en trygghet för dessa barn. Vidare poängterar Broberg (2013, s. 245–246) att daghemmet kan utgöra ett stöd för föräldrar som befinner sig i en vardag i kris. Personalens pedagogiska kompetens om de olika aspekterna av barndom kan vara värdefull för bekymrade föräldrar. Så länge samarbetet mellan föräldrar, rådgivning och dagvård/skola fungerar, behövs nödvändigtvis ingen direkt klientrelation med barnskyddet, utan arbetet utförs då som en del av basservicen för barnfamiljer. Att alla barn har rätt till småbarnspedagogisk verksamhet oavsett föräldrarnas livssituation kan således ses som en positiv aspekt ur barnskyddets synvinkel. (Institutet för hälsa och välfärd, 2016)

2.4 Ekonomiska stöd för barnfamiljer

Alla barn har rätt till en trygg hemmiljö med förutsättningar för en god utveckling, vilket inte skulle vara någon självklarhet för alla barn utan de ekonomiska trygghetsförmånerna som finns i Finland idag. Syftet med de familjepolitiska inkomstöverföringarna är att jämna ut de kostnader som barn medför och att genom detta betona samhällets gemensamma ansvar för barnen och deras förutsättningar för välbefinnande. Enligt social- och hälsovårdsverket är dagvården den mest omfattande stödformen till barnfamiljer idag, medan de mest betydande ekonomiska stödformerna är föräldrapenning, barnbidrag och hemvårdsstöd.

För att få en bättre bild av vilka alternativ föräldrar har utöver den småbarnspedagogiska verksamheten när det gäller vården av det egna barnet, kommer vi här nedan att gå närmare in på vilka ekonomiska bidragsmöjligheter och familjeledigheter som finns barnfamiljer att tillgå enligt finländsk familjepolitik. Vi kommer inte att gå in i detalj på alla stödformer som finns, utan vi vill lyfta fram de mest centrala trygghetsförmånerna för barnfamiljer i Finland idag.

2.4.1 Moderskapsunderstöd

Varje moder som är bosatt i Finland har rätt till moderskapsunderstöd när graviditeten har varat fem månader och mamman genomgått en hälsoundersökning hos en läkare före utgången av den fjärde graviditetsmånaden. En unik trygghetsförmån i Finland är att den blivande mamman får välja mellan att ta moderskapsunderstödet i form av pengar eller i form av en moderskapsförpackning som innehåller kläder och vårdartiklar som det nyfödda barnet behöver. I och med detta understöd ges alla mödrar i Finland, oavsett hur hemförhållanden ser ut, en ekonomisk möjlighet att trygga det nyfödda barnets välfärd. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2013)

2.4.2 Moderskapsledighet och moderskapspenning

När moderskapsledigheten inleds kan man få moderskapspenning för 105 vardagar. Vid en normal graviditet kan den blivande mamman ta ut moderskapsledigheten tidigast 50 vardagar före dagen för beräknad födelse. Om den gravida kvinnan arbetar under farliga förhållanden har hon rätt till att få särskild moderskapsledighet och särskild moderskapspenning. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2013).

2.4.3 Föräldraledighet och föräldrapenning

Rätten till föräldrapenning börjar omedelbart efter det att utbetalningen av moderskapspenning upphör. Föräldraledigheten är en subjektiv rätt som ger antingen mamman eller pappan möjlighet att stanna hemma och ta hand om barnet om föräldrarna anser att detta är den bästa lösningen för hela familjen. Föräldrarna kan bestämma att antingen dela på ledigheten, eller så blir endast en av föräldrarna föräldraledig och Folkpensionsanstalten utbetalar föräldrapenning åt den föräldern som vårdar barnet i hemmet. Föräldrarna kan alltså turvis vara föräldralediga, inte samtidigt. Ledigheten varar

158 vardagar och den förlängs med 60 vardagar per barn om familjen får fler än ett barn. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2013).

2.4.4 Faderskapsledighet och faderskapspenning

Under de senaste åren har ett av de viktigaste satsningsområdena inom familjepolitiken i Finland varit att stärka faderskapet. Allt fler pappor väljer att vara föräldralediga, men på grund av ekonomiska skäl jobbar fortfarande de flesta pappor när barnen är små. Alla pappor har i alla fall rätt att vara faderskapslediga i nio veckor. Efter en lagändring som trädde i kraft i början av 2013 kan dock pappan efter barnets födsel ta ut en faderskapsledighet på högst 18 dagar samtidigt med mamman, eftersom mamman redan får moderskaps- eller föräldrapenning under den här tiden. Resten av faderskapsledighetsdagarna kan pappan ta ut först efter att föräldrapenningen upphört. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2013).

2.4.5 Stöd för hemvård av barn

En familj med barn under tre år kan beviljas hemvårdsstöd, såvida barnet inte vårdas på en kommunal dagvårdsplats. Hemvårdsstöd betalas då också för familjens övriga barn som är under skolåldern. I hemvårdsstödet ingår en vårdpenning oberoende av familjens inkomster och utöver vårdpenningen kan även ett vårdtillägg betalas beroende på familjens storlek och inkomster. En del kommuner betalar utöver detta även ett kommunalt tillägg. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2013).

2.4.6 Stöd för privat vård av barn

Som alternativ till dagvård som ordnas av kommunen kan man få privatvårdsstöd för ett barn under skolåldern som vårdas av en anställd vårdare eller en privat dagvårdsproducent. Stödet betalas ut när föräldraledigheten upphör och fram till dess att barnet kommer upp i skolåldern. Stödet för privat vård består av vårdpenningen och vårdtillägget, som beviljas utifrån familjens storlek och inkomster. Liksom för stöd för hemvård av barn, betalar en del kommuner även ett kommunalt tillägg utöver detta. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2013).

2.4.7 Barnbidrag

Barnbidraget är den stödform som i störst utsträckning jämnar ut kostnaderna mellan barnfamiljer respektive familjer utan barn. Barnbidraget betalas med statliga medel för alla barn under sju ton år som är bosatta i Finland. Barnbidragets storlek beror på hur många barn som finns i familjen, eftersom beloppet höjs för varje barn. Barnbidraget för första barnet är 94,88 euro per månad. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2013).

2.4.8 Utkomststöd

När föräldraledigheten tagit slut och vårdledigheten tar vid, sänks den ena förälderns månatliga inkomst avsevärt. Trots ovan nämnda ekonomiska stöd och åtgärder räcker pengarna i en småbarnsfamilj inte alltid till, vilket kan medföra stora problem för en familjs sociala trygghet. För att främja familjers möjligheter att ekonomiskt klara sig på egen hand, kan en familj beviljas utkomststöd. Detta gäller i huvudsak om familjens inkomster är så små att de inte räcker till för nödvändiga utgifter såsom utgifter för kost, kläder och hobbyverksamhet, bostadsutgifter samt utgifter för hälso- och sjukvård. Denna åtgärd har visat sig förebygga utslagning och långvarigt beroende av olika ekonomiska stödformer. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2013).

3 Dagvårdens historia

För att få en inblick i hur den nuvarande formen av dagvårdssystemet i Finland har fått sin grund, kommer vi i detta kapitel närmare gå in på hur de första tankarna om småbarnspedagogisk verksamhet uppkom samt på vilket sätt dagvården har utvecklats sedan dess. Med tanke på examensarbetets syfte vill vi även, genom att bekanta oss med dagvårdens historia och dess utveckling, gå närmare in på i vilket skede tankar om att göra dagvården till en subjektiv rätt uppkom.

När behovet av kvinnlig arbetskraft under det tidiga 1800-talet ökade, växte även behovet av dagvård. Till en början fanns det endast små anstalter för de allra fattigaste familjernas barn, med syfte att erbjuda barnen en plats där de kunde vistas medan mödrarna arbetade. Eftersom anstalterna främst var en ”förvaringsplats” för barnen, saknades det helt och hållet pedagogiska målsättningar. Det var först på 1840-talet som man tog modell från andra länder

och de första småbarnsskolorna med pedagogiska målsättningar grundades. Även om barnen fick sjunga och leka i skolorna, låg tyngdpunkten i undervisningen på läsning, skrivning och räkning. (Aaltonen m.fl. 1997, s. 44–46)

Idag kan man säga att den finländska dagvårdsverksamheten bygger på tysken Friedrich Fröbels (1782–1852) tankar om barnuppfostran. Fröbel ansåg att de första levnadsåren är avgörande för barnets fortsatta liv. Han grundade därför en barntädgård i Tyskland, där avsikten var att stöda barnets hela utveckling. Den här barntädgårdstanken introducerades efter det i Finland av Uno Cygnaeus (1810–1888), men det egentliga barntädgårdsarbetet inleddes år 1888 på initiativ av Hanna Rothman. (1856–1920). Barntädgårdarna var till en början verksamma endast halva dagen, men från och med år 1904 inrättades även eftermiddagsverksamhet och från år 1913 även heldagsavdelningar i barntädgårdarna. (Aaltonen m.fl, s.45-46).

Det ursprungliga syftet med barntädgårdens verksamhet var att stöda hemuppfostran, även om huvudansvaret för barnets uppfostran var föräldrarnas. Från att endast ha varit en plats att vistas på medan föräldrarna jobbade, utvecklades dagvården snabbt till en plats med syfte att främja barnets hela utveckling. De riktlinjer som ursprungligen drogs upp med tanke på barnets bästa har inte alltid varit särskilt lyckade i praktiken, och det var först på 1980-talet som man inom dagvården på allvar började gå igenom möjligheterna att skapa dagvårdsverksamhet som bättre tillgodoser barnens behov. (Undervisnings- och kulturministeriet, 2014).

Den nuvarande formen av dagvårdssystemet började i princip först när lagen om småbarnspedagogik (36/1973) trädde i kraft. Sedan ikraftträdandet av lagen har en mängd viktiga reformer vuxit fram. År 1967–1972 kan betraktas som den period när dagvårdslagen uppkom och lade grunden för den framtida utvecklingen av lagstiftningen. En annan viktig reform uppstod år 1984–1996, när lagbestämmelser om den subjektiva rätten till dagvård tillkom. Alla barn i Finland under tre år har haft subjektiv rätt till dagvård sedan 1990. Sex år senare, år 1996 ändrades lagen så att den subjektiva rätten gällde alla barn under skolåldern. Från och med hösten 2016 begränsades den subjektiva rätten till dagvård för samtliga barn under skolåldern till 20 timmar småbarnspedagogik per vecka. (Lag om småbarnspedagogik 1973/36; Undervisnings- och kulturministeriet, 2014).

4 Lagstiftning som styr dagvården

Den finländska dagvården styrs och regleras av lagstiftning. Undervisnings- och kulturministeriet bär ansvar för dagvårdens allmänna planering, styrning och övervakning medan regionalförvaltningsverket ansvarar för dessa tre aspekter inom det egna verksamhetsområdet. Vidare styr Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovård regionalförvaltningens verksamhet. Varje kommun är skyldig att anordna dagvård i sådan utsträckning som kommuninvånarnas behov kräver. (Lag om småbarnspedagogik 1973/36, §8)

De olika lagarna avgör bland annat dagvårdens innehåll och utformning, personalens kompetenskrav och föräldrarnas och barnets ställning och rättigheter som klienter inom barndagvården. I detta kapitel kommer vi att lyfta fram de olika lagarna och kort sammanfatta på vilket sätt de påverkar så väl de enskilda dagvårdsenheterna som dagvården som system.

I lagen om småbarnspedagogik (1973/36) lyfts syftet med småbarnspedagogiken fram och sammanfattas i tio punkter vars huvudsakliga målsättning är att främja varje barns uppväxt, utveckling, hälsa och välbefinnande. Enligt denna lag har samtliga barn som är under skolåldern och är bosatta i kommunen rätt till dagvård. För varje barn ska en individuell plan för småbarnspedagogik göras upp, följas och utvärderas minst en gång per läsår. Från och med 1.8.2016 trädde en ny uppdatering av lagen i kraft som är högaktuell för vårt examensarbete. Den uppdaterade lagstiftningen innebär att kommunerna har rätt att begränsa antalet timmar per vecka inom barndagvården för sådana barn vars föräldrar inte studerar eller arbetar på heltid. Barn vars föräldrar är hemmavarande har i och med lagändringen rätt till 20 timmar småbarnspedagogik per vecka. Begränsningen gäller inte för barn som av familjemässiga skäl bör vårdas utanför hemmet.

Förordningen om barndagvård (1973/239) beskriver mer konkret dagvårdens uppgifter och utformning. I denna förordning hittas bland annat bestämmelser gällande relationsantal mellan personal och barn, hurudan behörighet personalen förväntas ha, uppbyggnaden av hel- och halvdagsvård samt ansökningstider och behandling av ansökningar gällande dagvården.

Som vi nämnde i inledningen till detta kapitel finns det även lagar som tryggar dagvårdspersonalens kompetens. De två främsta är lagen om behörighetsvillkor för

yrkesutbildad personal inom socialvården (2005/272) och förordningen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården (2005/608), i vilka bestämmelser gällande dagvårdspersonalen finns. Enligt lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården är syftet med lagen att trygga klienternas rätt till god kvalitet och gott bemötande genom att säkerställa att personalen har tillräcklig utbildning och kunskap. I förordningen definieras tydligare vilken utbildning som krävs för de olika tjänstebefattningarna inom dagvården. Förordningen upphörde att gälla den 1.5.2016, men anses giltig så länge andra lagar hänvisar till denne. Ytterligare en lag som tryggar en kompetent personalstyrka inom dagvården är lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (2002/7504). Syftet med denna lag är att skydda de minderårigas integritet och personliga säkerhet och detta görs genom att personalen uppvisar ett högst sex månader gammalt straffregisterutdrag i samband anställningens början.

I lagstiftningen som berör barndagvården finns även några lagar som främjar barnens och föräldrarnas roll som klienter inom barndagvården. I lagen om klientens ställning och rättigheter (2000/812) finns bestämmelser om klientens – även minderåriga sådana – rättigheter. I denna lag beskrivs även den tystnadsplikt och sekretess som gäller personal anställd inom socialvården. I lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (2008/387) finns bestämmelser gällande dagvårdsavgifter som exempelvis månadsavgifter, inkomstgränser och avgiftstak. Ytterligare en lag som berör småbarnsföräldrar är lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1996/1128). Enligt denna lag har föräldrar rätt att få ekonomiskt stöd vid ordnande av barnets vård utanför det kommunala dagvårdssystemet. Detta stöd diskuterade vi närmare i kapitlet om familjepolitiken i Finland.

Slutligen berörs dagvården även av barnskyddslagen (2007/417). Enligt denna lag fungerar dagvården som en verksamhet inom det förebyggande barnskyddet. Lagen förpliktigar även personal som arbetar inom social-, hälso- och undervisningsväsendet att göra en barnskydds- eller polisanmälan om det föreligger en oro för ett barns välmående, uppväxt och utveckling.

5 Begränsning av subjektiv dagvårdsrätt i Österbotten

Som vi nämnde i föregående kapitel om lagstiftningen ändrade lagstiftningen från och med 1.8.2016 gällande den subjektiva rätten till dagvård. Enligt den nya laguppdateringen har

kommunerna möjlighet att begränsa antalet dagvårdstimmar för de barn vars föräldrar inte studerar eller arbetar på heltid till 20 timmar per vecka. Det är dock upp till varje enskild kommun att välja om begränsning ska gälla eller inte i den egna kommunen. I en enkätundersökning gjord av Kommunförbundet (2016) uppgav 16 kommuner att de inte kommer att begränsa den subjektiva dagvårdsrätten, bland dem Pedersöre och Jakobstad. I undersökningen deltog 254 kommuner, vilket motsvarar 86 % av det totala antalet.

Enligt lagstiftningen behöver inte kommunerna fatta separata beslut gällande begränsningen förutom när de väljer att ha ett annat tillvägagångssätt än i vad som står i lagen. En stor del av kommunerna som deltog i Kommunförbundets enkätundersökning (2016) hade inte fattat något separat beslut.

I Österbotten har en del kommuner valt att fatta beslut om att begränsa rätten till dagvård för barn vars föräldrar som är hemmavarande. På sina respektive officiella webbsidor har flera kommuner/städer valt att meddela om beslutet att begränsa dagvårdstimmar. Vasa, Nykarleby, Kronoby, Larsmo och Karleby har meddelat att den subjektiva dagvårdsrätten begränsas till 20 timmar per vecka. I Korsholm begränsas rätten till 25 timmar per vecka. Övriga kommuner i Österbotten har inte meddelat om separat beslut gällande begränsningen. (Andtbacka, 2016; Korsholm, 2016; Långvik, 2016; Pedersöre, 2016; Vasa, 2016).

6 Dagvården i siffror

I kapitel 7 och 8 kommer vi gå in på de för- och nackdelar som finns gällande barnets vård så väl inom dagvården som i hemmet. I detta kapitel kommer vi därför först närmare gå in på hurudan fördelning det råder mellan barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet och barn som inte deltar i småbarnspedagogisk verksamhet. Vi kommer även ta fasta på i vilken utsträckning den subjektiva dagvårdsrätten har påverkat antalet barn i kommunal dagvård sedan den subjektiva rätten infördes för alla barn under skolåldern.

I Finland deltog totalt 245 650 barn i småbarnspedagogisk verksamhet år 2015. Antalet motsvarar 68 procent av alla barn i åldern 1–6 år, vilket betyder att över hälften av barnen deltog i någon form av dagvårdsverksamhet. Majoriteten av dessa barn vårdas i kommunalt finansierade daghem. Av samtliga barn i dagvård vårdades hela 76 procent i kommunalt finansierade daghem, varav 58 procent i heldagsvård, medan endast 11 procent av barnen

deltog i familjedagvård. Endast 7 procent av barnen deltog i vård av en vårdare som anställdes av familjen med FPA:s stöd för privat vård eller i vård i ett privat daghem. (Institutet för hälsa och välfärd, 2015)

Andelen barn i kommunala daghem har således ökat sedan år 1996, när den subjektiva rätten till dagvård för alla barn under skolåldern infördes, medan andelen barn i den kommunala familjedagvården har fortsatt minska i jämn takt sedan dess. År 1995 deltog 124 437 barn i kommunal dagvård, medan motsvarande siffra ett år senare när den subjektiva rätten till dagvård införts, låg på 140 407 barn. Siffran har sedan dess fortsatt öka – år 2015 deltog 185 273 barn i kommunal dagvårdsverksamhet. (Kuoppala & Säkkinen, 2015, s. 3).

I Kuoppala & Säkkinens (2015, s. 4–5) framförda statistik över antal barn i dagvård från år 1997–2015 syns stora skillnader mellan de olika åldersgrupperna av barn i dagvård. Barn som är under ett år vårdas i de flesta fall hemma, endast 0,7 procent av alla barn under ett år vårdades år 2015 i dagvård, medan 29 procent av barn över ett år och 53 procent av tvååringarna deltog i dagvårdsverksamhet. Majoriteten av barn i daghem är således barn i åldern 3–6 år, av vilka cirka 79 procent deltog i småbarnspedagogisk verksamhet år 2015. Författarna menar att dessa siffror i stort sätt förblivit oförändrade de senaste tio åren.

7 Dagvårdens betydelse för barnets utveckling och välfärd

I de kommande kapitlen kommer vi mer konkret att diskutera och fundera kring vilka vetenskapligt baserade för- och nackdelar det finns gällande barnets vård och vistelse så väl inom dagvården som i hemmet. Sannolikt kan dessa aspekter, så väl positiva som negativa, i många fall utgöra grunden för de val föräldrar gör gällande var vården av det egna barnet ska äga rum. I vår empiriska del av arbetet kommer vi sedan att undersöka huruvida nutida föräldrar utgår från liknande aspekter som vi lyfter upp i dessa kapitel eller om nya motiveringar och perspektiv tas i beaktande.

7.1 Daghemmet som positiv inverkan på barnets utveckling

Enligt lagen om småbarnspedagogik (1973/36) är syftet med småbarnspedagogiken att:

”1) hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,

- 2) *stödja barnets förutsättningar för inläring och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet,*
- 3) *ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,*
- 4) *säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar inläring och är hälsosam och trygg,*
- 5) *trygga ett verksamhetsätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogen,*
- 6) *erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja jämställdhet mellan könen samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund,*
- 7) *identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, organisera ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogen, vid behov i form av mångprofessionellt samarbete,*
- 8) *utveckla barnets förmåga till samarbete och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlingssätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap,*
- 9) *säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt,*
- 10) *i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostringsarbetet”*

I kommande avsnitt kommer vi att djupare diskutera hur dessa målsättningar kan komma att påverka barnets utveckling, identitet och vardag på ett positivt sätt.

7.1.1 Ekonomiskt och samhälleligt perspektiv

En av den finländska jämställdhetspolitikens målsättningar är att möjliggöra en förening av arbete och familjeliv och främja könens lika delaktighet i såväl hemmet som i arbetslivet.

Dagvården tryggar båda föräldrarnas möjlighet att arbeta eller studera, vilket ses som en förutsättning för jämställdhet i arbetslivet. Lagstiftningen säkerställer att föräldrarna har rätt att återvända till sin arbetsplats efter en föräldra- eller vårdledighet. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2006, s. 13–14).

Föräldra- och vårdledigheterna används främst av kvinnorna, vilket sätter dem i en skörare position ur arbetsmarknads- och ekonomiperspektiv. Långa familjeledigheter eller minskad arbetstid av familjära orsaker kan ha konsekvenser när pension blir aktuell. Barnets första år tjänar den hemmavarande föräldern in pension nästan som normalt, men när vårdledigheten påbörjas är den pension som tjänas in näst intill minimal. Trots att pensionering sällan är ens närapå aktuell när vårdledigheter är det, påverkas pensionsbeloppet avsevärt vid långa avbrott från arbetslivet. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2006, s. 13–14; Winckelmann-Zilliacus, 2013).

7.1.2 Dagvården som stöd för barnets mångsidiga kompetens

Daghemmets uppbyggnad och innehåll baserar sig på lagstiftning och styrdokument som har till uppgift att göra dagvården så ändamålsmässig och utvecklande som möjligt. Genom styrdokument som exempelvis *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2016, s. 14), styrs verksamheten till att bli pedagogiskt och socialt utvecklande för såväl det enskilda barnet som barngruppen i helhet. Enligt *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* är syftet med den småbarnspedagogiska verksamheten att tillsammans med barnets föräldrar främja barnets utveckling, uppväxt och inläring på ett helhetsmässigt sätt. En av dagvårdens uppgifter och målsättningar är att sträva till att stärka och utveckla barnets mångsidiga kompetens, som innefattar fem olika delområden – förmåga att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens, multilitteracitet och digital kompetens samt förmåga att delta och påverka. Med dessa samlade kompetenser lär sig barnet att använda sina färdigheter ändamålsenligt i olika situationer.

I samspelet med dagvårdspersonalen och övriga barn i barngruppen ges barnet många tillfällen att träna på sina kommunikationsfärdigheter. Kommunikation, oavsett om det är muntlig, skriftlig eller kroppslig, är en viktig del i samspelet med andra människor. Barn som deltar i dagvårdsverksamhet lär sig kommunicera med många olika individer. Barnet lär sig att tolka ord, tecken och handlingar och blir medveten om hur den egna kommunikationen kan tolkas och bemötas. I varje situation för samtal, konflikter, sagor och

berättande, sånger och så vidare utvecklas barnets kommunikations- och språkfärdigheter. En av dagvården uppgifter är att stärka barnets språk, ordförråd och uttrycksförmåga och detta sker genom en hög medvetenhet hos personalen om språkets överalltvarande samt om betydelsen av personalens eget språkbruk. (Bjar & Lidberg, 2007, s. 18–19; Gammelgård, 2009, s. 7; Grunderna för planen för småbarnspedagogik, 2016, s. 31–31; Gustavsson, 2016, s. 38).

I takt med att barnets kommunikationsfärdigheter utvecklas, utvecklas även barnets förmåga att tänka och lära sig. Dagvårdsverksamheten ska sträva till att uppmuntra barnet i kritiskt tänkande och detta utvecklas genom olika meningsfulla upplevelser och erfarenheter. På daghemmet ska finnas utrymme att leka, lära och upptäcka och barnet uppmuntras att ifrågasätta och ställa frågor. En positivt utvecklad förmåga att tänka och lära sig utgör grunden för ett livslångt lärande hos barnet. (Grunderna för planen för småbarnsfostran, 2016, s. 22–23).

Via daghemmet får barnet kontakt med många andra barn, får nya kompisar och ges möjlighet att utveckla sin sociala kompetens. En god social kompetens innebär att barnet kan iaktta och hantera så väl sina egna som andras känslor, kontrollera sina egna reaktioner samt anamma sig ett empatiskt förhållningssätt jämt mot utomstående personer. Att inneha en viss social kompetens är i det närmaste en nödvändighet för att kunna fungera i samhället och tillsammans med andra människor. Via daghemmet ges barnet möjlighet att fungera tillsammans i en gemenskap. Varje människa har ett medfött behov av att vara tillsammans med andra människor. Hur lätt eller svårt varje individ har att knyta vänskapsband och interagera med övriga gruppmedlemmar är högst individuellt och daghemmet kan för barnet utgöra en arena för träning av de sociala färdigheterna. Genom att leka och prata med övriga barn i gruppen får barnet många tillfällen att träna på naturlig interaktion. (Edfelt, 2015, s. 75, 77; Häkkä m.fl., 2008, s. 75–80)

Det sociala nätverk som barnet stiftar genom sitt deltagande i dagvården är betydelsefullt för barnets utveckling på många plan. I en kamratgrupp lär sig barnet tidigt att förstå olika sociala verkligheter och tyda sociala koder. Positiva erfarenheter av vänskaper leder också till ökad självkänsla och uppfattningen av att vara omtyckt och accepterad ökar barnets självförtroende. Goda kompisrelationer stärker barnets personlighetsutveckling på ett positivt sätt och ger barnet möjlighet att uppleva acceptans, samhörighet och emotionell trygghet. (Edfelt, 2015, s. 45, 77; Häkkä, m.fl., 2008, s. 84–85, 104; Öhman, 2010, s. 190)

Daghemmet kan stödja barnet i utvecklingen av självkänsla, självförtroende och självständighet. Barn i dagvårdsåldern visar ofta att det har en egen vilja och upptäckarglädjen är stor. Av den anledningen är det viktigt att barnet får utföra saker självständigt, vilket daghemmet ger möjlighet till. Genom att bli en aktiv deltagare i gruppverksamhet och lek stöds barnet i att utvecklas till en självständig individ. (Olsson & Olsson, 2004, s. 26; Öhman, 2010, s. 190).

Den småbarnspedagogiska verksamheten på daghemmet är utformad till att bli en meningsfull del av barnets vardag. Verksamheten präglas av tanken om att varje barn har ett unikt behov av vård, omsorg och handledning för att stärka utveckling och inläring. På daghemmet arbetar kompetent personal som har kunskap om barns uppväxt och utveckling. En betydelsefull del av dagvården är därmed att personalen har möjlighet att upptäcka, förebygga och hantera eventuella svårigheter eller förseningar i det individuella barnets utveckling. I den dagliga dagvårdsverksamheten ges barnet möjlighet att utveckla sin vardagskompetens – vilket innebär att ta hand om sig själv, sin hälsa och trygghet. Barnet får öva sig på olika praktiska färdigheter gällande allt från exempelvis personlig hygien och matsituationer till vägledning i hur man agerar i natur och trafik. Genom diskussioner inom gruppen får barnet lära sig betydelsen av aspekter som kost, vila, motion och psykisk hälsa. (Grunderna för planen för småbarnsfostran, 2016, s. 23–24; Häkkä, m.fl., 2008, s. 180, 185; Ellneby, 2007, s. 171).

Enligt *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2016, s. 24–25) ska dagvården även utveckla barnets förmåga att delta och påverka. Barnet lär sig att aktivt och ansvarsfullt delta i gruppgemenskapen och att känna tillit till den egna förmågan att påverka beslut som rör barnet själv. Den kompetenta daghemspersonalen bemöter barnens åsikter med respekt och hänsyn och barnets egna initiativ tas tillvara. Meningen är att barnen tillsammans med personalen ska få vara delaktiga i planeringen, genomförandet och utvärderingen av den dagliga verksamheten. Detta stärker barnet i att förstå meningen med överenskommelser och gemensamma regler.

7.1.3 Daghemmet som grund för skolgång

En undersökning gjord av Hirukazu m.fl. (2013) visar att barn som deltagit i dagvård kan ha bättre förutsättningar för inläring av matematik, språk samt läs- och skrivkunskaper och ligga några månader till upp mot ett år före jämnåriga som inte haft tillgång till den pedagogiska dagvårdsverksamheten. De största skillnaderna gäller framför allt barn till

föräldrar som är låginkomsttagare. Studien är gjord i USA och resultaten är därmed inte direkt överförbara på det finländska dagvårdssystemet, men fenomenet är ändå intressant för de finländska förhållandena. Samma undersökning visar också att barn som gått på dagis har lättare att anpassa sig till skolan och skolsystemet i allmänhet.

Grunden till läs- och skrivspråket byggs upp redan på daghemmet. Hur den konkreta verksamheten ser ut varierar givetvis från daghem till daghem, men i de flesta dagliga verksamheter påverkas läs- och skrivförmågan direkt eller indirekt. På daghemmet lär sig barnet olika bokstäver, ord och ordbilder, det lär sig lyssna på olika rim och ljud och ökar gradvis sin fonologiska medvetenhet inför det kommande läs- och skrivkunnandet. Vägarna till skriftspråket går genom aktiviteter som berättande, bilder, högläsning, språklekar, filmer och videoklipp, datorer, musik samt barnets egna ritande och skrivande – samtliga aktiviteter som utförs på de flesta daghem. (Fast, 2015, s. 85–97, 123–124; Fridolfsson, 2008, s. 65–67; Taube, 2007, s. 23–24).

7.1.4 Daghemmet som vardagligt barn- och föräldrastöd

Ibland sker oförutsägbara händelser i barnets privata liv som kan komma att förändra barnets vardag i en negativ riktning. I sådana situationer kan daghemmet bli en viktig frizon, en plats där allt oftast är tryggt och välbekant. Fasta rutiner, trygga vuxna och välbekanta kompisar kan hjälpa till att upprätthålla stabilitet i barnets i övrigt kaotiska tillvaro. Daghemmet kan i dessa fall också utgöra stöd och avlastning för barnets föräldrar, som också kan vara märkbart påverkade av en vardag i kris. När barnet befinner sig i en utmanande livssituation blir ett fungerande samarbete mellan vårdnadshavare och daghem extra viktigt. Personalens allmänna kompetens om de olika aspekterna av barndom och utveckling kan komma att bli värdefull för bekymrade föräldrar. Likaså kan föräldrarnas expertkunskap om det egna barnet hjälpa personalen att förstå eventuella reaktioner och beteenden på daghemmet. (Broberg, 2013, s. 245–246; Edfelt, 2015, s. 218; Killén, 2014, s. 16–17).

Dagvården kan vara en avlastning för föräldraskapet även i familjer med en fungerande vardag. Att vara förälder kan anses vara ett heltidsjobb i sig och en del föräldrar kan uppleva att de behöver så kallad egen tid och möjlighet att förverkliga sig själv utanför föräldrarollen. Genom möjligheten till en egen yrkeskarriär eller helt enkelt genom att ibland få vara på egen hand och göra sådant man tycker om kan föräldrarnas välmående och ork öka och bidra till en sund atmosfär i familjen och hemmet.

7.1.5 Mångkulturella aspekter

Vi lever i en värld som präglas av mångfaldig kultur och i enlighet med lagstiftning och styrdokument strävar den småbarnspedagogiska verksamheten till att uppnå en mångkulturell kompetens hos barnet. Barnet kan via daghemmet komma i kontakt med barn och föräldrar från andra länder och kulturer och kan med stöd av personalen tidigt tillägna sig humana värderingar, normer och attityder. Dagvården blir en betydelsefull del av barnets samhällsfostran genom att lära barnen förstå att människor kan se olika ut och vara från olika platser i världen, men alla har ändå en lika självklar plats i gruppen, i kompisgänget och i samhället. På daghemmet får barnet möjlighet att träna på att känna igen och förstå olika synsätt, religioner och kulturer samt på att uppskatta så väl sin egen som andras kultur. Daghemmet kan för att uppmuntra mångfalden ordna aktiviteter som lyfter fram olika kulturer och stödja barnet i att utveckla en egen positiv inställning till mångfalden. Kulturell mångfald ses som berikande i daghemsgrupperna. (Grunderna för planen för småbarnspedagogik, 2016, s. 23; Häkkä m.fl., 2008, s. 40–42).

För att hålla fast vid det mångkulturella perspektivet är daghemmet också värdefullt för barn med utländskt modersmål. Daghemmet ger barnet möjlighet att lära sig det inhemska språket involverat i den dagliga verksamheten. Barnet lär sig och stärker språket genom att delta i lek och diskussioner med övriga barn och personal och personalen stöder barnet i att forma sin egen kulturella identitet. (Grunderna för planen för småbarnspedagogik, 2016, s. 23)

7.1.6 Leken

Leken är allmänt erkänt av stor betydelse för barnets inläring och utveckling och via dagvården ges barnet många möjligheter att delta i olika former av lek. Barnet leker för att lära sig lika mycket som det lär sig när det leker. I leken kan samtliga ovan nämnda kompetenser knytas ihop och tränas på. Barnet tränar på känslohantering, hänsyn, interaktionsförmåga, kommunikation samt fysiska och språkliga färdigheter. Leken blir en arena där barnet får röra på sig, uttrycka sig och utveckla sin förmåga att tänka och agera. På daghemmet kan personalen använda leken som ett redskap för inläring och fostran. Personalen kan dock inte tvinga fram lek hos barn som inte är villiga, då leken per definition bygger på frivillighet, njutbarhet och samförstånd mellan de deltagande aktörerna. (Häkkä m.fl., 2008, s. 150–151, 155; Sandberg, 2010, s. 88–91; Smidt, 2011, s. 143–145; Öhman, 2010, s. 189–190).

Leken ger barnet utrymme att bearbeta sina upplevelser och erfarenheter. Ett inre behov av att skapa sammanhang styr barnets lek i olika riktningar. Genom att leka sådant barnet upplevt skapar barnet en begriplig helhet av sina erfarenheter, minnen, känslor, önskningar och förväntningar. Barnet kan också imitera de vuxnas värld och leken blir helt enkelt ett naturligt sätt att handskas med verkligheten. Negativa upplevelser bearbetas på barnets egen nivå och fantasin ges utrymme att löpa fritt. (Fast, 2015, s. 70; Smidt, 2011, s. 159–160).

7.2 Utmaningar inom dagvården

I kommande avsnitt kommer vi att diskutera vilken eventuell negativ påverkan dagvården kan ha på det enskilda barnet och barngruppen och utreda orsakerna som kan tänkas ligga till grund för detta.

7.2.1 Snäva ekonomiska ramar

De flesta dagvårdsenheter är i kommunal regi och bekostas med kommunala och statliga medel. I en hårt pressad ekonomisk tillvaro på så väl lokal och nationell som internationell nivå är finansieringen av de statliga verksamheterna sällan i överkant. Små budgeter och diverse sparkrav påverkar innehållet och kvaliteten på dagvården. Detta kan ta sig i uttryck genom till exempel stora barngrupper, begränsning av vikarier och ekonomiskt begränsade möjligheter till utflykter, anskaffning av material, leksaker och redskap och andra utsvävningar från den dagliga verksamheten. Kärv ekonomi i kombination med de nationella innehållsmässiga målsättningarna för småbarnspedagogiken sätter även större press på personalen.

7.2.2 Stora barngrupper

Den subjektiva rätten till dagvård innebär att varje barn har rätt att delta i den småbarnspedagogiska verksamheten på ett daghem. Med den möjligheten är det allt fler barn som är på daghem och således växer barngruppernas storlek. Enligt lagen om småbarnspedagogik (1973/36) får det i barngruppen finnas åtta barn per en vuxen, vilket i de flesta barngrupper därmed innebär en gruppstorlek på 24 barn.

Eftersom daghemmet blir en plats som ska vara lämplig för alla och fungera som helhet problematiseras möjligheten till varje barns individualitet. Institutionella ramar,

utvecklingsteorier, förväntningar på barnet och vad som är praktiskt fungerande för daghemmet kräver större utrymme ju större grupperna blir. Samtliga ovan nämnda styrfaktorer kan leda till att en så kallad genomsnittsprincip präglar verksamheten. Barnet ska anpassa sig och fungera inom ramarna för verksamheten och således produceras en normaliseringsprocess och differentiering mellan barnen i gruppen – och det ”avvikande” barnet produceras i tidig ålder. (Edfelt, 2015, s. 22–23; Markström, 2007, s. 17–18).

En av daghemmets viktigaste uppgifter är att stöda och utmana barnet i dess utveckling. I stora barngrupper upplever daghemspersonalen dock ofta att det inte finns tid och möjlighet att se, lyssna på och ge utrymme till varje enskilt barn och detta ger sämre förutsättningar för barnet att utmanas och utvecklas. När miljön blir stressig och personalen inte hinner genomföra allt som varit planerat bidrar detta till att personalens kompetens och profession upplevs otillräcklig. Ju fler barn det är i barngruppen desto mindre tid för varje enskilt barn och för genomförande av mer tidskrävande aktiviteter. En stor barngrupp styr och begränsar vilka målsättningar och arbetssätt som kan förverkligas inom småbarnspedagogiken och detta kan bidra till svårigheter att uppfylla de krav som ställs på daghemmet genom olika styrdokument. Mer omfattande ämnen och teman som kräver större resurser och mer personal väljs bort eftersom de inte är möjliga att genomföra i en stor barngrupp. Det enskilda barnets möjlighet till delaktighet minskar också i takt med att gruppstorleken ökar. (Edfelt, 2015, s. 15–16; Williams m.fl., 2015, s. 265–266).

Stora barngrupper med barn i varierande ålder är också en utmaning. Yngre barn har oftast ett större behov av stöd, uppmärksamhet och omsorg och kräver således mer anpassning av personalen. Detta innebär att de äldre barnens behov och intressen inte har lika goda förutsättningar att uppfyllas. (Williams m.fl., 2015, s. 265–266).

I en grupp med många barn händer det lätt att de barn som syns och hörs mest får mest uppmärksamhet. Ofta är det dock inte dessa barn som är i störst behov av det stöd som den småbarnpedagogiska verksamheten kan erbjuda. Barn med otrygg anknytning eller otrygga hemförhållanden kan vara i stort behov av den trygghet och kontinuitet som daghemspersonalen skulle kunna utgöra. I en stor barngrupp blir det dock lätt att dessa barn hamnar i skymundan och den otrygga upplevelsen snarare förstärks framom motverkas. (Broberg m.fl., 2013, s. 254–257).

7.2.3 Stressig och bullrig miljö

För att fortsätta på ovanstående kapitel om stora barngrupper, kan även daghemmets miljö och atmosfär påverkas negativt av ett stort barnantal. Med många barn på samma plats blir det lätt bullrigt, stökigt och hög ljudnivå, vilket påverkar barnets stressnivåer. Buller har visat sig vara av stor negativ betydelse för barnets inläring och språkförståelse. Att vistas i en bullrig miljö försämrar minne, uppmärksamhet, koncentrationsförmåga, impuls kontroll och inläring. I en bullrig miljö kan så mycket som 50 % av språkförståelsen gå barnet förbi och detta drabbar framför allt de barn som ännu inte har ett fullständigt språk, som till exempel små barn eller barn med invandrarbakgrund. (Kihlbom, 2003, s. 86–87).

Barnet påverkas också negativt av yttre förändringar och otrygghet. En trygg anknytning kan fungera som skydd mot stress och barnets upplevelse av trygghet står i direkt relation till de omgivande vuxnas närvaro, omsorg och förmåga att säkerställa barnets behov. Här kommer vi åter tillbaka till den faktor vi behandlade i föregående avsnitt – stora barngrupper. I en stor barngrupp finns det mindre tid för varje enskilt barn och personalen har inte möjlighet att finnas till hands för ett enskilt barn hela dagen. Förändringar i personalstyrkan eller omstrukturering i barngruppen kan bidra till försämrade upplevelser av trygghet och kontinuitet och därmed också leda till upplevelse av stress hos barnet. Likaså påverkar även en ostrukturerad dagvårdsverksamhet barnets trygghet på ett negativt sätt. Hur stresståligt ett barn är påverkas av barnets ålder, utvecklingsnivå, förmågor och tidigare erfarenheter. Hur ofta och länge barnet vistas i en bullrig och stressig miljö är också avgörande för hur stor skada som kan tänkas uppstå. (Edfelt, 2015, s. 15; Kihlbom, 2003, s. 46–48).

7.2.4 Barn som är ensamma och utanför

Hur lätt eller svårt ett barn har att knyta nya vänskapsrelationer och fungera i kamratgruppen är individuellt. För de barn som har svårigheter att hitta vänner och leka med andra kan vistelsen på daghemmet i värsta fall leda till problem i den sociala utvecklingen. På de flesta daghem präglas verksamhetskulturen av gemenskap och sammanhang och då blir det extra tydligt för de barn som inte ingår i gemenskapen att så är fallet. Olika former av sociala svårigheter innebär fysisk, känslomässig och socialt utanförskap, färre tillfällen att träna på social interaktion och sannolikt också fortsatta svårigheter att knyta och upprätthålla vänskapsband. Ett långvarigt utanförskap sänker barnet självbild och befäster barnets låga sociala status. Att inte få känna tillhörighet kan leda till en känsla av främlingskap hos barnet, vilket kan innebära dels känslor av skam och dels psykisk isolering och ensamhet. Barn som

långvarigt varit utanför kamratgruppen lider också risk att drabbas av permanenta upplevelser av ångest och aggression samt uppleva sig leva på gränsen till ett psykiskt icke-existerande. (Häkki m.fl., 2008, s. 86, 90–91; Öhman, 2010, s. 20).

Ett barn som upplever sig bli avvisat av de övriga barnen kan känna att de inte är omtänkta och vanligen reagerar barnet på avvisandet antingen genom att dra sig undan eller med att bli aggressiv och utåtagerande. Det aggressiva beteendet bottnar ofta i barnets omogenhet, ångest och oförmåga att hantera de egna känslorna. Undersökningar gjorde i Finland visar att 11–23 % av barnen blir avvisade och fenomenet är vanligare bland pojkar. (Häkki m.fl., 2008, s. 86–87; Edfelt, 2015, s. 110).

Ett barn med utmaningar gällande den sociala förmågan kan även uppvisa ett tillbakadragande beteende. En del av dessa barn väljer att vara ensamma för att de trivs så, medan en del är ensamma för att de inte vågar delta i leken med de andra på grund av egna hämningar. Starkt tillbakadragande beteende kan öka risken att få sociala anpassningssvårigheter också senare i livet, i synnerhet i de fall barnet uppvisar motvilja att umgås med de andra i barngruppen. (Häkki m.fl., 2008, s. 88; Edfelt, 2015, s. 130–131).

Mobbning är en annan faktor som tyvärr förekommer redan under skolåldern. Mobbingen kan se väldigt olika ut och vara av så väl fysisk som psykisk karaktär. Vanligen är pojkarnas mobbning mer fysisk och tar sig i uttryck genom slag, sparkar och knuffar. Flickorna däremot utövar oftare psykisk mobbning, som kan innebära utestängning, baktalande och villkor för att få delta i leken. Hur barnet upplever mobbning är individuellt, en del barn upplever sig inte vara mobbade trots att en objektiv bedömning skulle säga annat. Likaså är det andra vägen, ett barn kan uppleva sig vara mobbat även om utomstående personer inte skulle tänka i de banorna. Det är heller inte ovanligt att samma barn både kan mobba och bli mobbat, antingen samtidigt eller under olika år. Mobbing kan orsaka rädsla, misstro, otrygghet, osäkerhet samt dålig självkänsla och självförtroende hos barnet. Enligt undersökningar är i Finland 5–16 % av barn under skolåldern mobbare, 9–12 % mobbade och 8 % både och. (Häkki m.fl., 2008, s. 88–89).

7.2.5 Ökad infektionsrisk

Barn som deltar i dagvård eller i annan verksamhet med barngrupper är oftare sjuka än hemmavarande barn. Orsaken till detta ligger i att det blir hög virus- och bakteriehalt i sådana lokaler där många människor vistas och särskilt vintertid är inomhusluften av sådan karaktär att virus överlever längre. Bristande hygien är en annan orsak till den stora spridningen av

infektioner eftersom barn inte har samma uppfattning och kunskap om smittspridning som vuxna och barngruppen ofta är för stor för att personalen ska kunna kontrollera spridningen. En tredje orsak är att infektionen oftast smittar före symtomen bryter ut och därmed hinner infektionen spridas före den upptäcks och avgränsas. (Meda Sverige, u.å.).

Denna aspekt av dagvårdsveksamheten har dock två sidor. Å ena sidan är det inte bra för barnet att ständigt drabbas av infektioner, å andra sidan är infektionerna en viktig del av barnets utveckling av det egna immunförsvaret. (Meda Sverige, u.å.).

7.2.6 Daghemmet ingen ersättning för föräldraskap

Oavsett anledningen till barnets vistelse på daghemmet är det viktigt för samtliga involverade parter att bära i minne att dagvården är en komplettering till föräldraskapet, inte en ersättning. Dagvården är en betydelsefull del i barnets helhetsmässiga uppfostran och denna ska bedrivas i samarbete med barnets vårdnadshavare. Daghemmet och föräldrarna ska tillsammans stödja barnets utveckling, inläring och trygghet och samarbetet ska uppfostran ska bygga på förtroende, respekt och kommunikation. (Grunderna för planen för småbarnspedagogik, 2016, s. 33).

Det slutgiltiga ansvaret för barnets uppfostran och utveckling ligger dock hos föräldrarna. Det är samtliga finländska föräldrars rättighet och skyldighet att ansvara för det egna barnets välbefinnande och att barnet får växa upp i en trygg miljö. Föräldraskapets rättigheter och skyldigheter innefattar också att i uppfostran ge barnet tillräckligt med ömhet, trygghet och förståelse. Det finns en fara i om föräldrar börjar se barnens uppfostran som dagvårdens uppgift i stället för sin egen. (Lastensuojelu, u.å.).

7.3 Sammanfattning

I detta kapitel har vi lyft fram fördelar och utmaningar inom den kommunala dagvårdsverksamheten. Vi tror att de aspekter vi nämnt i detta kapitel möjligen kan utgöra grund för föräldrars val gällande var vården av det egna barnet ska placeras. Med detta menar vi att en förälder kan välja att vårda sitt barn på daghem på grund av de positiva aspekterna som småbarnspedagogiken erbjuder, medan en annan förälder kan välja att vårda sitt barn hemma för att undvika de mindre positiva sidorna av dagvården. Dessa antaganden kommer vi att återkomma till i vår empiriska del av arbetet.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att de positiva respektive negativa sidorna inom dagvården till stor del påverkas av de enskilda daghemmen och grupperna. En högkvalitativ dagvård kan sägas ha en positiv inverkan på de allra flesta barns utveckling och välmående. Dagvårdens kvalitet påverkas av miljö, atmosfär, personalens kompetens, gruppens storlek och sammansättning samt av kontinuerlig och ändamålsenlig planering, genomföring och utvärdering av den småbarnspedagogiska verksamheten. De ekonomiska ramarna och andra begränsningar av resurser kan också påverka kvaliteten på dagvårdsverksamheten i endera riktningen.

Det individuella barnets förmåga och personlighet är också av betydelse för huruvida dagvårdsverksamheten har positiv eller negativ inverkan på barnet. Ett barn med goda sociala och kommunikativa kompetenser, sund anknytning samt bra självkänsla och självförtroende har sannolikt goda möjligheter att trivas och må bra på daghemmet. Skörare barn och barn med sociala svårigheter kan däremot stöta på bekymmer inom barndagvården om tillfällena att träna på svårigheterna inte är tillräckliga eller inte är av god karaktär. Dessa barn kan hamna i negativa spiraler som kan leda till konsekvenser också senare i livet.

8 Hemmets betydelse för barnets utveckling och välfärd

I likhet med föregående kapitel kommer vi nedan att diskutera eventuella för- och nackdelar, men denna gång med fokus på barnets hem och hemmiljö. Ena föräldern har rätt att vara föräldraledig tills barnet är nio månader, därefter finns möjlighet att fortsätta som vårdledig fram tills barnet fyller tre år. Mer om detta finns att läsa i kapitlet om Finlands familjepolitik. I detta kapitel kommer vi att lyfta fram vilka positiva och eventuella negativa sidor som finns gällande att vårda sitt barn i huvudsak i hemmet av egna föräldrar.

8.1 Hemmets positiva inverkan på barnet

I kommande kapitel kommer vi att gå in på vad barnet vinner på att vårdas i hemmet under de första levnadsåren och försöka utreda och belysa sådana orsaker som kan ligga till grund för föräldrar som väljer att stanna hemma med sitt/sina barn utöver den ordinarie föräldraledigheten. Vi antar också att de aspekter vi lyfter fram i detta avsnitt kan visa sig vara avgörande för föräldrar som väljer att stanna hemma och vårda sitt barn, vilket vi kommer att granska närmare i vår resultatredovisning längre fram i arbetet.

8.1.1 Familjens roll för barnets utveckling

Alla medlemmar i en familj påverkar varandra kontinuerligt både medvetet och omedvetet. Barnet formas av den miljö och atmosfär som det växer upp i och hur relationen till de olika familjemedlemmarna och även familjemedlemmarnas relationer sinsemellan ser ut lägger grunden för barnets identitet- och personlighetsutveckling. Det är i interaktionen med familjen som barnets personlighet formas. Ett barn som växer upp i ett hem som präglas av tolerans, respekt, öppenhet och kärlek har goda förutsättningar för en lycklig barndom och en bra grund inför uppväxt och utveckling. Familjen utgör en viktig interaktionsprocess för barnet och påverkar dess psykiska, fysiska och sociala tillväxt och utveckling. (Aaltonen m.fl., 2009, s. 41; Karlsson, 2012, s. 17–18; Olsson & Olsson, 2004, s. 110–111).

När barnet umgås med föräldrarna och familjen i sådan stor utsträckning som det gör när det vårdas i hemmet, har föräldrarna större inflytande på barnets utveckling av normer, värderingar och beteenden än om barnet vårdas av utomstående många timmar om dygnet. Föräldrarnas syn och förhållningssätt gällande barnet och dess uppfostran avgör långt barnets syn och förhållningssätt till olika saker och situationer. (Olsson & Olsson, 2004, s. 110–115).

8.1.2 Föräldrar och anknytning

Anknytningen hör idag till en av de viktigaste psykologiska teorierna gällande barns och vuxnas upplevelser och erfarenheter av såväl närhet, omsorg och beskydd som självständighet samt egen styrka och förmåga. Anknytning innebär en specifik nära, känslomässig relation till en annan individ. Vanligen knyter barnet an till ena eller båda av sina föräldrar och relationen kännetecknas av att den är varaktig, icke-utbytbar, av stor känslomässig betydelse, närhetssökande samt av att båda parterna ogärna separeras från varandra. Barnets mönster och kvalitet på anknytningen är av stor betydelse för karaktären på barnets alla framtida mänskliga relationer. (Broberg, m.fl., 2013, s. 33, 36; Grina, 2015, s. 32; Karlsson, 2012, s. 73).

En god anknytning är därmed betydelsefull för barnets totala utveckling och välfärd och ligger till grund för både trygghet och självständighet. När barnet har en trygg anknytningsrelation till sin vårdnadshavare, utgör vårdnadshavaren en så kallad trygg bas för barnet. Att vara en trygg bas innebär att barnet successivt vågar bli mer självständigt och utforska sin omvärld, trygg i vetskapen om att det kan återvända till föräldern i händelse av fara. Den trygga basen stöder barnets utforskande, vakar, gläds, hjälper och har roligt med

barnet. När barnet återvänder för att ”tanka trygghet” utgör vårdnadshavaren en säker hamn som skyddar och tröstar barnet, hjälper det organisera sina känslor samt njuter av att umgås med det. (Broberg m.fl., 2013, s. 44–45; Grina, 2015, s. 38–39; Karlsson, 2012, s. 73–74;).

Ovan beskrivna anknytningsmönster kallas för trygg anknytning och är det ideala och mest sunda mönstret. Utöver den trygga anknytningen kan anknytningen även vara av undvikande, ambivalent eller desorganiserad karaktär. Den undvikande anknytningen innebär att barnet inte visar något behov av föräldern som trygg bas, utan lär sig att stänga av och självständigt hantera sina behov. Den ambivalenta anknytningen innebär att barnet har svårt att förutse föräldrarnas reaktion vid olika situationer och resultatet blir ofta att barnet antingen blir passivt och negativt inställd till den egna förmågan, alternativt ”skruvar upp” sitt anknytningsbeteende och uppfattas som ängsligt, gnälligt och klängigt. Slutligen innebär den desorganiserade anknytningen att relation och samspel mellan barnet och föräldern främst bygger på rädsla – barnet kan inte organisera sin anknytning eller sitt beteende eftersom det inte kan läsa av föräldern och dennes reaktioner kan göra barnet ännu mer rädd när det söker föräldrarnas tröst och beskydd. (Broberg m.fl., 2013, s. 51–55; Grina, 2015, s. 50; Karlsson, 2012, s. 74–76).

Barnets anknytning påbörjas redan i spädbarnsåldern och stärks vartefter tiden går och i vissa åldrar genomgår anknytningen mer kritiska faser och barnet uppvisar anknytningsbeteende oftare än det tidigare har gjort. Genom att som förälder vara konstant nära och vara den trygga bas och säkra hamn vi nämnde i ovanstående stycke, samt vara lyhörd och förutsägbar i de egna reaktionerna jämfört mot barnet skapas goda förutsättningar för en sund anknytning. Nyckeln till en lyckad anknytning kan kort sägas bestå av att helt enkelt ge barnet den tid och omsorg det behöver av sin förälder. (Broberg m.fl., 2013, s. 40–43, 56).

Vid separation från föräldrarna aktiveras barnets anknytningssystem och ofta uppvisar barnet starka reaktioner. När barnets anknytningssystem är aktiverat under en längre tid blir det en stor påfrestning för barnet och det är inte ovanligt att barnet i fråga uppvisar aggressivitet mot andra. Små barn kan med andra ord fara illa av att separeras från sina föräldrar under längre stunder. Dagliga, kortvariga separationer – som till exempel daglig vistelse på daghem – finns det inte direkt någon vetenskaplig grund som påvisar att barnet skulle ta skada av det, om anknytningsmönstret till föräldern är av trygg karaktär. Hur lång separationen är, hur separationen går till och kvaliteten på den ersättande omvårdnaden av barnet ser ut är avgörande för barnets förmåga att hantera den nya situationen. (Broberg m.fl., 2013, s. 60–62).

8.1.3 Gränslös kärlek och kreativitet

I ett hem är det sällan så många som åtta barn per vuxen som gäller, vilket innebär att det för det mesta finns mer tid och uppmärksamhet från den vuxna för barnet att tillgå. En närvarande och engagerad förälder kan i stort sätt ge sitt barn all den stimulans som daghemmet kan erbjuda, men med större möjlighet att anpassa aktiviteterna i enlighet med barnets personliga förutsättningar och behov. Barnet kan mycket väl få samma utmaningar och utvecklingsmöjligheter i hemmet som det kunde få på daghemmet, om föräldern bara har tid och engagemang. Man behöver inte vara utbildad pedagog för att kunna sörja för det egna barnets utveckling och välmående. Genom att som förälder vara till hands, hjälpa och vägleda i vardagliga situationer lär sig barnet de vardagskompetenser dagvården erbjuder. Genom sånger, sagor, samtal och små konflikter utvecklas barnets så väl språk- som kommunikationsfärdigheter. Genom att gå ut i naturen, klappa djur och låta barnet utforska sin näromgivning lär sig barnet om miljön och genom att någon gång ibland få undersöka föräldrarnas digitala prylar utvecklar barnet snabbt sin digitala kompetens och multilitteracitet. Genom att klippa, klistra, skrynkla, riva, rita och måla utvecklar barnet sin finmotorik och genom att hoppa, klättra, springa, krypa och kasta utvecklar barnet sin grovmotorik och genom att uppmuntra fysisk aktivitet främjas barnets inställning och attityd till en sund och hållbar livsstil. Genom att umgås med familj, släkt, vänner och bekanta i olika åldrar utvecklas barnets sociala kompetens. Om bekantskapskretsen är liten och inte kan erbjuda barnet tillräckligt stor social stimulans finns det även i de flesta kommuner någon form av dagklubbsverksamhet, öppet daghem eller lekparker där möjlighet till umgänge med andra finns att tillgå.

8.2 När hemmet inte är det bästa alternativet

Alla föräldrar har inte de resurser som krävs för att ge barnet det stöd det behöver i sin utveckling och socialisation. Föräldrarnas så väl fysiska som psykiska begränsningar kan innebära att barnets utveckling påverkas i större eller mindre grad och i sådana situationer kan dagvården vara ett lämpligt komplement och stöd. Föräldrarna kan också behöva stöd gällande uppfostran och gränssättning. I kommande kapitel kommer vi redogöra för vilken negativ inverkan det kan ha på barn att uppfostras i en dysfunktionell hemmiljö dygnet runt.

8.2.1 Föräldrar utan egna resurser

För bara någon generation sedan var majoriteten av våra värderingar inom barnuppfostran av moralisk eller religiös karaktär. Föräldrarna var självsäkra i sin roll och kände sig säkra på vad som var rätt eller fel. Idag är vår kunskap om barnuppfostran bredare och mycket av det som våra föräldrar och mor- och farföräldrar trodde var bra för barn har visat sig vara fel. Föräldraskap är idag av både en privat och en offentlig karaktär där omsorgen för barnet är ett delat ansvar mellan föräldrar och samhälle. Inom samhällelig verksamhet såsom mödravårdscentral, barnavårdscentral, dagvård, förskola och skola finns idag ett generellt och allmänt föräldrastöd vars avsikt är att vägleda, stödja och förebygga svårigheter i föräldraskap. Att ge barnen en trygg barndom ligger dock i huvudsak i föräldrarnas händer. (Häkki m.fl. 2013, s. 18–19).

Trots olika former av föräldrastöd är det ändå inte alltid så lätt att veta i vilken riktning och med vilka metoder man som förälder borde fostra sina barn. Att fatta rätt beslut och sätta rimliga gränser för barnens bästa kan således vara en komplicerad uppgift som förvirrar många moderna föräldrar. Den danske familjeterapeuten Jesper Juul (1998, s.11–13) menar att en förälder utan förmåga att förhandla och sätta rimliga gränser eller som har en förvriden, orealistisk bild av barnet, kan vålla barnet stora problem.

Juul (1998, s. 34–37) menar att kontakten och kommunikationen mellan barn och vuxna är det mest väsentliga när det gäller uppfostran och gränssättning. Barn är enligt Juul varken gränssökande eller gränstestande som man ofta pratar om, utan det handlar mera om att barnen är osäkra på kontakten med sina föräldrar. Barn kan bli osäkra om föräldrarna själva är osäkra och uttrycker sig otydligt och opersonligt vilket leder till att barnet inte vet var de har dem och därmed ”testar gränserna”. Enligt Killén (2009, s. 37) finns också ett starkt samband mellan självkänsla och föräldrafunktion. Ju mer självsäkra föräldrarna känner sig i sin roll, desto större är sannolikheten att de kan hantera föräldraskapet och sätta rimliga gränser för barnet. Barnets behov måste tillgodoses för att förtroende ska skapas och om ett förtroende mellan föräldrar och barn inte uppnås i hemmet, kan det leda till en otrygg hemmiljö.

Rutiner har visat sig skapa trygghet i barnets liv, speciellt i föränderliga faser i livet såsom flytt, föräldrarnas skilsmässa eller när barnet ska börja i dagvård. En vardag som saknar fasta rutiner kan såväl ur föräldrars som barns perspektiv bli oförutsägbar och ibland rent ut av kaotisk, vilket kan orsaka en stressig vardag för hela familjen. Killén (2009, s. 81–82) menar att en förälder som själv befinner sig i en situation där hen känner att hen inte räcker till,

eller är utsatt för allvarlig stress, varken är kapabel till att vara närvarande i sitt eget liv, för den andra föräldern eller i barnets liv. Vidare anser Hellsten (2000, s. 78) att lugnet är en förutsättning för närvaron. Han menar att man inte kan vara närvarande om man hela tiden skyndar vidare. När barnet får upprepade erfarenheter av att föräldrarna är närvarande växer den inre tryggheten hos barnet och barnet upplever att det blir sett och hört. Tyvärr lider många barn idag på grund av föräldrarnas hektiska vardag och deras stressade hjärnor. För ett litet barn kan det bli väldigt påfrestande att konstant leva i en stressig miljö. Barn behöver sina föräldrars fulla närvaro lika mycket som de behöver trygga och kärleksfulla föräldrar.

8.2.2 Good enough parenting

Föräldraskap är en process där föräldrarna engagerar sig i barnet, ger det fysisk och känslomässig omsorg, näring samt skydd. Föräldraskapet handlar om att tillfredsställa både de fysiska och de känslomässiga behov som barnet har utifrån sin ålder och utvecklingsnivå. Det handlar om att skapa en miljö såväl i hemmet som i dagvården och skolan där barnen kan känna sig trygga och förstådda.

Enligt Hellsten (2000, s. 61–63) behöver inget barn perfekta föräldrar, eftersom ingen av oss är fullkomlig. Däremot syns det ändå en tydlig gräns mellan ”gott föräldraskap” och ”bristande föräldraskap”. Ett gott föräldraskap anser Killén (2009, s. 33) att handlar om att tillfredsställa både de fysiska och känslomässiga behov som barnet har utifrån sin ålder och utvecklingsnivå, medan det karaktäristiska till följd av en bristande omsorgskompetens enligt Hellsten (2000, s. 61–63) präglas av att föräldrarna av olika orsaker inte tillfredsställer barnets känslomässiga behov. Många forskare menar ändå att det räcker med ett ”tillräckligt bra” föräldraskap för att tillgodose barns behov.

Begreppet ”Good enough parenting” härstammar från den brittiske barnläkaren och psykoanalytikern Donald Wood Winnicott (1969). Enligt Winnicott är en ”tillräckligt bra förälder” någon som erbjuder en såväl fysisk som känslomässig omsorg som står i relation till de behov som barnet signalerar och inte i relation till de vuxnas behov. Vidare anser Gummesson (2013, s. 14) att ”good enough” för föräldrar handlar om att fördjupa relationen till sitt barn, bli tryggare i sitt föräldraskap, släppa dåligt samvete och istället välkomna trygghet och harmoni och ge plats för all den kärlek som föräldraskapet kan rymma.

8.2.3 Problematiska hemförhållanden

Alla barn mår inte bra i hemmet. Föräldrars sjukdom, missbruk, skilsmässa eller andra svårigheter kan innebära att det med barnets bästa i åtanke kan vara bäst att vårda barnet utanför hemmet en del av dygnet. Hur en förälders sjukdom, missbruk eller andra svårigheter påverkar föräldraskapet beror mycket på omständigheterna, en förälder kan kanske med hjälp av medicinering eller terapi fungera väl i sitt dagliga liv, medan en annan kan vara präglad av sina svårigheter och ha svårt att klara familj och arbete. Det man vet är dock att barn alltid påverkas på ett eller annat sätt av det som händer i familjen.

Ett spädbarn kräver ständig uppmärksamhet och känslomässig omsorg. En förälder som är absorberad av sig själv och upptagen av sina egna tankar och sin egen nedstämdhet kan ha svårt att uppfylla spädbarns behov av mental närvaro. När föräldern inte är känslomässigt närvarande för barnet kan det försvåra barnets kommunikation med föräldrarna vilket kan leda till anknytningsstörningar hos det lilla barnet. Barnet behöver då en aktivt närvarande andra förälder eller annan vuxen, exempelvis daghemspersonal som kan finnas till för spädbarnet rent praktiskt och känslomässigt. (Skerfving 2005, s. 31–32).

Liksom föräldrar till spädbarn, behöver föräldrar till barn i dagvårdsåldern också ha stor förmåga till omsorg och känslomässig närhet. Om föräldern på grund av sin sjukdom eller sitt missbruk inte klarar av att organisera dygnet, att få vardagen att fungera, kan tillvaron i värsta fall bli kaotisk för barnet. En förälder som har svårighet med affektkontroll kan ha svårt att hantera ett litet barns känsloutbrott och trots, vilket kan leda till en alltför förbjudande, bestraffande och orkeslös förälder för barnets bästa. En förälder som brister i förmåga att förhandla och sätta rimliga gränser eller som har en förvriden, orealistisk bild av barnet, kan vålla barnet stora problem. (Skerfving 2005, 31–32).

En skilsmässa, en förälders missbruk, sjukdom eller andra motstridigheter inom familjen kan vända upp och ner på hela familjen. Taskinen (2001, s. 12–13) anser att föräldrarnas fysiska eller psykiska begränsningar i värsta fall kan leda till att föräldrarna inte klarar av att koncentrera sig på annat än sig själva och sina egna svårigheter och stämningen i familjen kan bli spänd och irriterad. Då kan det vara svårt för föräldrarna att samtidigt ta barnen och deras känslor i beaktande fastän de kanske ser att de lider. Om föräldrarna blir alltför tyngda av sina egna problem och därmed inte klarar av att ge barnet tillräckligt med uppmärksamhet och trygghet kan det vara bra om det finns andra trygga vuxna som kan stödja barnet och ge dem den trygghet och närhet som de just då behöver. Bengtsson & Gavelin (2004, s. 102–113) menar att kontinuitet och trygghet i vardagen skyddar barn från tillfälliga olägenheter.

8.2.4 Ekonomiska utmaningar

En av de troligen största anledningarna till att många föräldrar väljer att sätta sina barn i dagvård är ekonomin. När föräldraledigheten tagit slut och vårdledigheten tar vid, sänks den ena förälderns månatliga inkomst avsevärt. Många familjer behöver helt enkelt ha två förvärvsinkomster för att klara den ekonomiska vardagen.

Trots svårigheter i att klara av den ekonomiska vardagen finns det föräldrar som väljer att vara hemma med sina barn så länge som möjligt, oavsett om situationen kan orsaka en otrygg hemmiljö för barnet när pengarna inte räcker till. Att vara en "tillräckligt bra" förälder förutsätter att föräldern själv inte är utsatt för större påfrestningar. Oöverkomliga ekonomiska problem och fattigdom minskar oundvikligen det positiva engagemanget i barnet och det finns risk för att anknytningen och samspelet mellan föräldrar och barn påverkas negativt. För att bli en tillräckligt bra förälder behöver man klara av att lösa såväl praktiska som ekonomiska problem. Att kunna hämta stöd och avlastning från mor- och farföräldrar eller andra betydelsefulla relationer har också visat sig påverka föräldrarnas sensitivitet i samspelet med sina barn. För familjer som inte har ett positivt, engagerat nätverk kan dagvården därför vara ett betydande stöd samt en möjlighet för familjen att trygga sin ekonomi. (Killén 2009, s. 40, 82).

8.3 Sammanfattning

Hemmet och föräldrarna är de mest betydelsefulla aktörerna under barnets uppväxt och utveckling, och ju yngre barnet är desto större är behovet av föräldrarnas närvaro. Barn som vårdas hemma har ofta bättre förutsättningar gällande att få tillräckligt med tid, uppmärksamhet, närhet och kärlek av de omgivande vuxna. Hemmet kan utgöra en lugn och trygg plats där barnet får utvecklas och hantera sin vardag i enlighet med sin egen individuella utvecklingsnivå och personlighet. Dock finns det situationer där barnet av olika orsaker mår bäst av att regelbundet vistas utanför hemmet. För att orka bära hela fostrarrollen själv krävs närvaro, engagemang och tillräckliga resurser från den hemmavarande föräldern.

Stora svårigheter i ovannämnda krav på "tillräckligt gott föräldraskap" kan leda till att hemmet blir en dysfunktionell miljö för barnet att vistas i. Man kan utgå ifrån att de allra flesta barn som växer upp i en dysfunktionell miljö upplever det som ett bekymmer och en komplikation i livet samt att det i olika utsträckning påverkar hur barndomen kommer att

gestalta sig. Hur det går beror på vad som finns både av brister och resurser kring dem. Barnets övriga nätverk såsom dagvårdspersonal, släkt och vänner kan ha en stor betydelse för hur barn påverkas av de olika faktorerna. Ett bra nätverk som ger omsorg, stöd och avlastning kan upphäva den negativa effekten av riskfaktorer i familjen.

Sist och slutligen är det ur ett fostranperspektiv inte det viktigaste om barnet uppfostras i dagvård eller hemma, utan att föräldrarna är nöjda med tillvaron och att barnen får den bästa möjliga förutsättningen för att utvecklas.

9 Undersökningens genomförande

I detta kapitel kommer vi att redogöra för hur vi har gått tillväga gällande val av undersökningsmetod, datainsamlingsmetod och analysmetod. Vi kommer även att beskriva hur vi valde ut vår undersökningsgrupp samt hur själva undersökningen fortlöpte.

9.1 Undersökningsmetod

Syftet med vår undersökning var att granska småbarnsföräldrars åsikter om den subjektiva rätten till dagvård och andra relevanta faktorer i anslutning till denna. För att få fram föräldrarnas personliga tankar, upplevelser och erfarenheter på en så djup nivå som möjligt, valde vi att använda oss av den kvalitativa forskningsintervjun. Genom denna metod gavs vi möjlighet att få uttömmande svar som lämpar sig för undersökningens syfte. Vi kunde säkerställa att varken frågorna eller svaren missförstods eller misstolkades och att vi fick svar på det vi efterfrågade. Vi hade även möjlighet att fånga upp relevanta teman som nämndes och vi kunde vid behov ställa följdfrågor.

Styrkan i en kvalitativ intervju ligger i att intervjun får formen av ett vardagligt samtal. Vi som håller intervjun styr de tematiska ramarna medan innehållet innanför dessa styrs av respondenternas personliga åsikter och perspektiv. (Holme & Solvang, 1991, s. 99).

9.2 Undersökningsgrupp

När vi valde ut vår respondentgrupp använde vi oss av så kallat bekvämlighetsurval. Detta innebär att vi handplockade respondenter som vi var bekanta med från tidigare och som vi

ansåg skulle vara lämpliga för denna undersökning. Vi handplockade sådana respondenter som vi hoppades skulle ge oss ett så brett perspektiv som möjligt gällande personliga tankar och åsikter. Fördelen med att välja respondenter vi var bekanta med sedan tidigare var att vi på så sätt kunde vara relativt säkra på att vi skulle få uttömmande och motiverade svar som underlag till vår analys. Risken med att välja bekanta respondenter är att man då kan ha en viss förhandsuppfattning om vilka åsikter respondenten har och det är större risk att man tolkar det som man tror att de ska säga i stället för det de verkligen säger. Denna risk var dock förhållandevis liten i vårt fall, eftersom vi individuellt sett bara var bekant med tre av respondenterna sedan tidigare. Under tolkningsfasen sammansatte vi också svaren till en helhet och gjorde det därmed svårare att urskilja vem som uttryckt vad.

Eftersom vi ville få fram så olika perspektiv som möjligt valde vi både föräldrar som arbetar heltid och behöver dagvård för sina barn, föräldrar som valt att stanna hemma med sina barn och föräldrar som använder sig av den subjektiva rätten till dagvård. Våra respondenter varierade i ålder mellan 21 år och 35 år och alla har barn i åldern 1-10 år. Respondenterna hade alla mellan ett och tre barn och i intervjun skulle de svara på frågorna utgående från barnet/barnen som var i daghemsåldern. Respondenterna hade i övrigt väldigt olika livssituation och vardag. Genom att ha så olika respondenter gavs vi goda förutsättningar för att få material som representerar olika tankesätt och värderingar och tangerar så många olika faktorer som möjligt av de vi lyfte fram i vår teoridel.

När vi skulle sätta samman vår undersökningsgrupp funderade vi först på huruvida vi skulle ta jämställdhet mellan könen i beaktande, med andra ord om vi skulle satsa på att intervjua lika många pappor som mammor. Vi kom dock fram till att denna aspekt inte är relevant för just vårt syfte, eftersom det av resultatredovisningen inte kommer att framgå om det är män eller kvinnor vi intervjuat. Våra frågeställningar utgår från familjens gemensamma beslut och därmed spelar det inte så stor roll vem av föräldrarna som framför svaren.

9.3 Datainsamlingsmetod

Vi tog kontakt med sex respondenter vi ansåg var lämpliga för vår intervju genom att ringa eller skicka meddelanden till dem. Samtliga var intresserade av att ställa upp och vi föreslog olika datum för genomförandet av själva intervjun. Vi bestämde tidigt att vi skulle dela upp intervjuerna och intervjua tre respondenter var. Detta för att göra det hela så praktiskt och smidigt som möjligt gällande att till exempel hitta datum som passar och göra

intervjutillfället mer avslappnat och intimt. Vi erbjöd respondenterna möjlighet att bekanta sig med intervjufrågorna på förhand, vilket fyra av sex ville.

Vi sammanställde intervjufrågorna tillsammans före vi valde ut våra respondenter. Vi ville få frågorna att tangera teoridelens huvudsakliga temarubriker; för- och nackdelar gällande så väl dagvård som hemvård samt ytterligare fördjupa oss i föräldrars tankar om den subjektiva rätten till dagvård. Eftersom respondenternas livssituation var så olika, formulerade vi frågorna enligt vad som blev mest lättbegripligt för ifrågavarande respondent. Vi bad respondenterna att utgå från egna barn och egen familjesituation när de svarade på frågorna. Vi omformulerade frågorna och ställde dem igen när vi upplevde att respondenten inte svarat på det vi efterfrågat och vi ställde följdfrågor när respondenten nämnde något vi upplevde kunde vara intressant för undersökningens syfte.

Fem intervjuer genomfördes i respondenternas egna hem och en utfördes på respondentens arbetsplats. Detta för att göra det så enkelt och avslappnat som möjligt för respondenterna att delta i intervjun. Intervjuerna bandades med bandspelare, vilket samtliga var medvetna om på förhand. Vi använde bandspelare för att kunna vara närvarande i samtalet och hålla samtalet flytande utan att behöva avbryta för anteckningar. Vi upplevde inte att respondenterna reagerade märkbart på att samtalet bandades in. Vi poängterade både före och efter intervjun att deltagandet var fullkomligt anonymt och att det inbandade materialet skulle raderas så fort vi var klara med det.

9.4 Analyismetod

Efter genomförandet av samtliga intervjuer renskrev vi inspelningarna på dator. Därefter printade vi ut varsitt exemplar av det renskrivna materialet och läste genom det var och en för sig. När vi var tillräckligt insatta i materialet träffades vi för att diskutera, analysera och sammanställa resultaten. Vi jämförde alla sex svar på varje fråga och ställde sedan dessa i förhållande till de teman vi lyft fram i teoridelen.

10 Resultatredovisning

I detta kapitel kommer vi att redogöra för vad vi kom fram till i vår undersökning. Vi formulerade våra intervjufrågor för att få dem öppna och neutrala och kommer här i

redovisningen att ta fasta på de huvudsakliga rubrikerna utgående från examensarbetets syfte; vilka faktorer som ligger till grund för föräldrarnas individuella val, vilka tankar och åsikter de har om den subjektiva rätten till dagvård och begränsningen av denna samt vilka positiva och negativa aspekter barnet berörs av gällande så väl vård i hemmet som i dagvård.

Våra respondenter hade som vi tidigare nämnde väldigt olika livssituationer. Någon har valt att stanna hemma så länge som möjligt med alla barn, någon har återgått till jobbet och har barnen i dagvård, någon är hemma på mammaledigt men har det äldre barnet i dagvård och någon har återgått till jobbet men ställt det så att barnen inte behöver vara i dagvård. Inom vår respondentgrupp fanns så väl studerande som egenföretagare och så väl ensamstående som personer som är gifta eller lever i samboförhållande. I de flesta familjerna var det mamman som har stannat hemma med barnen, men det fanns även familjer som valt att dela på familjeledigheterna.

10.1 Vilka faktorer grundar föräldrarna sina val på?

Eftersom våra respondenters livssituation ser så olika ut, fick vi väldigt spridda svar vilka faktorer som föräldrarna baserat sitt val på gällande att ha sitt barn i dagvård eller inte. För att redogöra för de olika faktorerna på ett överskådligt sätt har vi valt att nedan dela in svaren i underrubriker i enlighet med familjesituation.

10.1.1 Föräldrar som återgått till arbetet

En gemensam nämnare för föräldrarna som valt att återgå till sina jobb och sätta sina barn i dagvård är den ekonomiska aspekten. Barnens ålder var inte den huvudsakliga faktorn som avgjorde tidpunkten för återgången till arbetet, utan valet gjordes med tanke på vad som var smidigast och mest praktiskt. I ena familjen återgick mamman till jobbet fastän hon hade fått stanna hemma ytterligare ett halvår på vårdledigt. Detta för att underlätta för barnet, för att det var enklare att börja på daghem i början av en termin i stället för mitt i läsåret när gruppen redan är sammansvetsad. En annan familjs orsak till att sätta barnet i dagvård var för att ena föräldern skulle ha möjlighet att göra klart sina studier.

Föräldrarna upplevde sig vara nöjda med den nuvarande familjesituationen. En viss önskan om att spendera mer tid med sina barn framkom, en annan förälder skulle helst se att barnet inte skulle behöva vara mer än tre dagar per vecka i dagvård eftersom barnet blir så trött mot slutet av veckan. Inget av dessa önskemål var dock möjliga att genomföra i nuläget.

10.1.2 Föräldrar som använder den subjektiva rätten till dagvård

De respondenter som använder den subjektiva rätten till dagvård betonade att det är med barnets bästa i åtanke som de valt att ha barnet i dagvård trots att de själva är hemma. Gemensamt för dessa två är att de upplever att de orkar vara en bättre förälder till sina barn tack vare dagvården. I den ena familjen är mamman hemma med en nyfödd och det treåriga storasyskonet är halvdag på daghem två till tre dagar i veckan. Orsaken till detta är att mamman upplever att hon inte hinner ge det äldre barnet den tid och uppmärksamhet som krävs med tanke på barnets livliga personlighet.

”... när bebin gråter börjar den äldre ropa. Och så blir det en ond cirkel och jag orkar inte. Så när jag far och hämtar den äldre från dagis är jag pigg och kan ge honom mera tid igen.”

Dessa familjer upplevde sig nog vara nöjda med att ha barnet i dagvård trots att de själva är hemma, men påpekade att det dåliga samvetet ibland gör sig påmint. Barnen trivs på daghemmet och det fungerar smidigt för familjen som helhet, men ändå upplever den hemmavarande föräldern ibland en känsla av otillräcklighet, eftersom det utåt sett kan se ut som att man inte orkar sköta sina egna barn. Ena föräldern påpekade att det är väldigt tvåsidigt; å ena sidan skulle barnet gärna få vara mera i dagvård, å andra sidan vill föräldern gärna ha hemma barnet mer.

”Nog vill jag ju ha den äldre hemma också, inte är det ju som att, yes nu har jag fört honom till dagis så nu är jag ledig, inte är det ju så.”

10.1.3 Föräldrar som valt att stanna hemma med sina barn

Respondenterna betonade värdet av att spendera småbarnstiden tillsammans med sina barn, eftersom den utspelar sig bara en gång i livet. Den gemensamma tankegången för dessa familjer var att de inte vill att någon annan ska tillbringa mer tid tillsammans med barnen än vad de själva gör.

”... det känns som, varför har vi skaffat dem om vi vill att någon annan ska vara mer med dem, så känner jag lite...”

I dessa familjer har det alltid varit relativt självklart att stanna hemma med barnen så länge som möjligt. Ena föräldern uppgav att hon tagit med den värderingen från sin egen barndom

eftersom hon själv hade möjlighet att vara hemma tillsammans med sina jordbrukande föräldrar.

Samtliga hemmavarande familjer var väldigt nöjda med sin situation och upplevde att hela familjen mår bra av upplägget. Värt att nämna är också att dessa familjer har ett bra nätverk av släkt och vänner som ställer upp och sköter barnen när det behövs.

10.2 Föräldrars tankar om den subjektiva rätten till dagvård

Samtliga föräldrar var överens om att den subjektiva rätten till dagvård behövs. Många betonade att det är viktigt att valet finns, så att var och en kan göra som det passar bäst för den egna familjen. En förälder uppgav att hon själv inte trivs med att bara vara hemma-mamma och en annan förälder menade att det också är väldigt individuellt för barnen vad som passar bäst.

Flera föräldrar lyfte också fram värdet i den subjektiva rätten till dagvård framför allt för barn som har bristande hemförhållanden eller bristande socialt nätverk. Om barnets vardag i hemmet är kaotisk så kan daghemmet utgöra en trygghet med fasta rutiner. Det kom också fram av intervjuerna att det finns föräldrar som behöver stöd i uppfostran och gränssättning, vilket kan fås från dagvården.

En annan aspekt som lyftes fram var huruvida barnet är van vid att vara på daghemmet eller inte. Ett barn som har varit van vid att vara på daghem och plötsligt bara ska vara hemma med föräldern och ett småsyskon behöver nödvändigtvis inte trivas med detta. Likaså om barnet börjar komma upp i femårsåldern och inte har stor erfarenhet av att vistas i grupp och ledd verksamhet kan det vara bra att träna ett år före förskolan.

Några föräldrar uttryckte bekymmer över att barn som använder subjektiv rätt till dagvård tar tid och uppmärksamhet av de barn som verkligen behöver dagvården. Att kvaliteten för de barn som på grund av föräldrars jobb eller studier måste vara mycket på dagis, sänks till följd av för stora barngrupper. En förälder ansåg att det vore fördelaktigt om det kunde finnas en egen verksamhet för barnen som använder subjektiv rätt till dagvård, för att dessa då skulle få mer komprimerat program och barnen i dagvården skulle få det lugnare.

För samtliga föräldrar så förändrades tankarna kring den subjektiva rätten till dagvård i samband med att de egna barnen föddes. Intressant är att några av de föräldrar som tidigare planerat att vara hemma med barnen så länge som möjligt, valde att göra precis tvärtom när det blev aktuellt.

”Före barnen kom tänkte jag att jag ska vara hemma med dem så länge jag bara kan, men nu har jag nog insett hur tungt det kan vara.”

Några andra föräldrars åsikter om saken förändrades i motsatt riktning när de fick egna barn. Från att tidigare ha tänkt att var och en gör som de vill, till att inte förstå varför man inte vill vara tillsammans med sina barn.

Föräldrarnas egna erfarenheter visade sig vara betydelsefulla för utformningen av åsikterna gällande den subjektiva rätten till dagvård. Den ena föräldern mådde inte psykiskt bra när det ena barnet var litet och insåg i och med detta värdet i att ha möjlighet att föra barnet till daghemmet som avlastning. En annan förälder har genom sin yrkesroll som barnträdgårdslärare sett hur barn kan misstrivas på daghemmet när de vet att föräldern är hemma med lillebror eller lillasyster, vilket har stärkt föräldrarnas egen uppfattning gällande att om det bara är möjligt så ska barnen få vara hemma.

10.2.1 Begränsningen av den subjektiva rätten till dagvård

Alla föräldrar var överens om att den subjektiva rätten till dagvård behövs, men alla var också överens om att en begränsning är nödvändig.

”Jag tror att det skulle kunna spåra ur extremt mycket om det inte skulle finnas en gräns, tyvärr.”

Föräldrarna lyfte fram att begränsningen är bra för att bättre kunna hålla ner gruppstorleken på daghem och kunna hålla en högre kvalitet på dagvården för de barn som verkligen behöver den. En förälder ansåg också att barn inte mår bra av att vara långa dagar på daghemmet om det inte är nödvändigt.

En av respondenterna menade att en begränsning bara är negativ om till exempel socialen är inkopplad. Då kan 20 timmar per vecka vara för lite om barnet skulle behöva hinna äta både frukost, lunch och mellanmål på daghemmet. Å andra sidan brukar begränsningen inte gälla i sådana situationer när dagvården utgör en förebyggande åtgärd inom barnskyddet.

10.3 Tankar om dagvård

I detta avsnitt kommer vi att fästa fokus på föräldrarnas tankar om vad dagvården kan erbjuda barnet och om det finns sidor av dagvården som barnet med fördel kunde vara utan. I

slutdiskussionen kommer vi sedan att återkoppla till vår teoridel och se om föräldrarna lyfter fram samma teman som vi gjorde där.

10.3.1 Positiva sidor av dagvården

När vi läste genom intervjuerna kunde vi konstatera att det under denna fråga fanns tre teman som lyftes upp särskilt mycket; gruppgemenskapen, lekkamrater och småbarnspedagogik. Nästan alla respondenter nämnde dessa tre faktorer som något av det viktigaste daghemmet kan erbjuda barnet.

Föräldrarna ansåg ganska enhälligt att gruppgemenskapen är den mest betydande faktorn. Att barnet får lära sig vara en i mängden, respektera andra, vänta på sin tur, dela med sig och lyssna på andra. Vidare lär de sig att samsas och leka med många olika barn, inte bara med den bästa kompis. Leckamrater är den andra faktorn som föräldrarna ansåg viktig och flera nämnde att deras barn via dagvården har hittat många nya vänner.

Vidare lyftes även den pedagogiska aspekten fram som betydelsefull.

”... och det är klart att det finns pedagogiska fördelar också, på dagis så är det utbildad personal som vet vad som ska tränas i vissa åldrar och vilken nivå det ska vara på.”

Föräldrarna som har sina barn på dagis ansåg alltså att deras barn lär sig mycket nytt på daghemmet och de ges stöd i att utveckla sin kreativitet och sina olika förmågor.

Slutligen nämndes även som positiva faktorer att barnen blir mer självständiga, att barnen mår bra av fasta rutiner och att det är bra att barnen får lära sig att det inte går att bara göra sådant som är roligt, det finns också mindre roliga saker som måste utföras eller tränas på.

Överlag upplevde föräldrarna att dagvården inte kan erbjuda barnet något som inte föräldrarna själva kan. Flera föräldrar betonade att det snarare är en fråga om föräldrarnas egen vilja och engagemang huruvida dagvårdens erbjudanden kan infrias också i hemmet. Det enda som nämndes som något enbart daghemmet kan erbjuda var den stora gruppgemenskapen samt personalens pedagogiska utbildning.

10.3.2 Negativa sidor av dagvården

I likhet med ovanstående avsnitt märktes det även här en tydlig röd tråd bland respondenternas svar. I princip samtliga ansåg att tidsbrist och hög ljudnivå kan finnas på

daghemmet och att detta inte är positivt för barnet. De flesta respondenterna menade att det är omöjligt för daghemspersonalen att ge varje barn den tid och uppmärksamhet som skulle behövas, eftersom det är så få pedagoger och så många barn.

En förälder menade att det är lätt hänt att barn som inte tar så mycket plats blir förbisedda.

”..som vår mellersta, han är väldigt lugn. Han säger inte ens om han är utan bestick när han ska äta, han sitter tyst tills någon märker det. Nog är det lätt att i en grupp med 23 barn och tre tanter, att hur skulle de hinna med allihopa. De blir en i mängden. Det är ett förvaringsställe, inte som att kom hit och få kvalitetstid.”

Hög ljudnivå och allmänt stökig miljö var den andra faktorn som föräldrarna ansåg var negativ för barnen. Bråk, oljud, buller, kaos och mycket ståhej är benämningar som respondenterna använde sig av för att beskriva hur dagvårdsmiljön kan vara. De föräldrar som har sina barn i dagvård upplever ofta att barnen är trötta när de åker hem, speciellt om de har varit heldag på daghemmet.

Ytterligare en intressant faktor som kom fram var att barnen på daghemmet kan lära sig dåligt beteende av varandra. Likaså kan dagvården inramas av stress för så väl barn som föräldrar. Barnen måste kanske väckas upp tidigt och för att hinna i tid till daghemmet och till jobbet krävs det att morgonrutinerna utförs i relativt högt tempo. Detta menade en förälder att kan utgöra en påfrestning för barnet, att inte få ta vardagen i eget tempo.

10.4 Föräldrars tankar om att vara hemma med barnen

Detta avsnitt bygger vi upp likadant som föregående, men denna gång med fokus på barn som huvudsakligen vårdas i det egna hemmet av egna föräldrar. Vi kommer att se närmare på hurdana tankar föräldrarna har om detta, vad som är positivt för barnet med att vara hemma och vad som eventuellt kan vara negativt. I slutdiskussionen kommer vi att återkoppla även detta avsnitt till vår teoriram.

10.4.1 Positiva sidor av att få vara hemma med förälder

För att återknyta till föregående avsnitt om dagvårdens för- och nackdelar, nämndes samma faktorer också inom denna frågeställning. Det som nämndes som negativa sidor av dagvården – brist på tid och uppmärksamhet samt hög ljudnivå – lyftes här fram som faktorer som är positiva med att få vara hemma. I hemmet är det mer lugn och ro och ett lugnare tempo. Barnet får göra saker i egen takt och i enlighet med egen förmåga och det har även större möjligheter att själv bestämma vilka aktiviteter som står på dagsprogrammet. Frihet, flexibilitet och möjligheten att ta dagen som den kommer nämndes också frekvent under intervjuerna.

”... vi kan liksom vakna upp i lugn och ro, och sedan bestämma vad vi vill göra idag.”

Föräldrarna nämnde också relativt enhälligt att barnet kan få betydligt mer uppmärksamhet i hemmet än i dagvården. Att vistas i hemmet och spendera mycket tid med sina familjemedlemmar stärker även familjerelationerna och en förälder nämnde också anknytningen som extra viktig. Med goda familjerelationer och god anknytning ges barnet bra förutsättningar till att utveckla en sund självkänsla, menade några föräldrar.

Andra positiva faktorer av att vara hemma som nämndes var bland annat att barnet får vara med och lära sig i vardagssysslorna och blir tvungen att utveckla sin fantasi och själv hitta på aktiviteter, det är ingen som säger åt barnet vad det ska leka med som det ibland kan vara på daghemmet. En förälder uppskattade också att barnet har möjlighet att i vardagen umgås över generationsgränserna.

”... det är inte bara det att de är med barn i egen ålder och håller på med sådana ”jånor”, utan de har jättejättebra kontakt med till exempel min fammo och faffa som är 82 år.”

På frågan om hemmet kan erbjuda barnet något som inte daghemmet kan nämndes först och främst närhet, kärlek och uppmärksamhet. De flesta respondenterna var överens om att dagvårdspersonalen omöjligt kan ha samma kärlek till barnet som föräldern. Likaså nämndes att barnets grundtrygghet måste komma från föräldern och hemmet, dagvården kan inte ta den rollen.

Föräldrarna ansåg att hemmet också har bättre möjligheter att erbjuda barnet frihet och spontanitet i vardagen.

”... och om någon av dem är på sämre humör en dag, då kan jag sitta med honom lite mer i famnen, jag kan gosa lite extra med honom, eller... vi kan baka. Spontanbaka så vi kommer från det dåliga humöret. Lycka till med att dra ihop ett spontant bullbak mitt på dagis.”

10.4.2 Negativa aspekter av att bara vara hemma

Våra respondenter ansåg överlag inte att det är dåligt att bara vara hemma. Endast när det är frågan om av en eller annan orsak bristande hemförhållanden kan dagvården vara ett bättre alternativ. En förälder menade att ett barn som är sen i utvecklingen kan behöva stöd från dagvården för att hinna ikapp jämnåriga, såvida inte föräldrarna har den kunskap som krävs. Barn som inte har syskon eller andra jämnåriga i sin bekantskapskrets kan också bli efter i den sociala utvecklingen om de endast vistas i hemmet med föräldern.

Återigen lyftes föräldrarnas eget engagemang fram. Barn vars föräldrar inte kan, vill eller orkar ge sitt barn den stimulans och aktivering som behövs, kan bli hämmat av att bara vara hemma. Barn som inte får den stimulans de behöver kan bli uttråkade, vilket kan leda till icke önskvärda beteenden för att få utlopp för sin energi.

Föräldrars bristande kunskap om barns utveckling kan också vara negativt för barnet, menade en av respondenterna.

”... inte är det alla föräldrar som förstår behovet av att ha fram pysselgrejor och låta dem ha pennor och saxar och utveckla finmotoriken eller grovmotoriken. Nog finns det många som inte uppmuntrar barnen att röra på sig heller. Kanske hellre vill att de ska sitta stilla och är rädda att de ska stöta sig och sånt.”

11 Slutdiskussion och kritisk granskning

I detta avslutande kapitel kommer vi att sammanfatta och knyta ihop vår undersökning med vår teoriram. Vi kommer att granska att vi har uppnått arbetets syfte och återkoppla och jämföra vår resultatredovisning med våra huvudrubriker i teoridelen. Slutligen kommer vi även att sammanfatta och kritiskt granska vårt arbete.

Syftet med vårt examensarbete var att granska föräldrars åsikter om den subjektiva rätten till dagvård och de faktorer som ligger till grund för det egna valet. Våra inledande frågeställningar var vad det är som har gjort att föräldrarna valt att ha barnen hemma eller på daghem, varför valet de gjort är det bästa för det egna barnet samt om dessa tankar och åsikter har förändrats under åren.

Vi anser att vi med vår teoridel och empiriska undersökning har uppnått vårt syfte. I våra kvalitativa forskningsintervjuer fick vi representativa svar på de frågeställningar vi hade. I vår teoridel har vi i litteraturen letat svar på vilka faktorer som kan styra föräldrarnas val gällande att ha sina barn i dagvård eller inte. Vi beskrev vilka positiva och negativa aspekter det finns gällande att ha sitt barn i dagvård eller hemma. I teoridelen utgick vi från att dessa aspekter, så väl positiva som negativa, kunde tänkas utgöra underlag för föräldrarnas individuella val.

Vi antog att de positiva aspekterna av dagvården som vi lyfte fram i teoridelen kunde tänkas utgöra grund för föräldrarnas val att ha sitt barn i dagvård. De flesta faktorer vi lyfte fram i teoridelen kom också fram sedan i undersökningen. Ekonomin var för flera den största orsaken till att föräldrarna återgick till arbetet och barnet började i kommunal dagvård. Övriga faktorer som kom fram i undersökningen var att dagvården kan fungera som stöd för barnets mångsidiga kompetens, genom att ge barnet träning i främst sin kommunikativa och sociala kompetens. Dagvården kan också bygga en grund för framtida förskole- och skolgång genom att barnet lär sig fungera i grupp och lär sig att utföra och slutföra utdelade aktiviteter, även sådant som barnet inte tycker är roligt. Leken och lekkamrater blev också en framträdande aspekt i vår undersökning, likaså att daghemmet kan fungera som vardagligt barn- och föräldrastöd. Den enda aspekten av de positiva vi nämnt i vår teoridel, men som inte kom fram i undersökningen, var daghemmets roll som stöd för ett mångkulturellt samhälle.

I vår empiriska del av arbetet undersökte vi också vad respondenterna ansåg kunde vara negativa sidor av dagvården, vilka vi här kommer att jämföra med de vi själva lyfte fram i teoridelen. Föräldrarna tog enhälligt fasta på stora barngrupper och bullrig miljö som de tyngsta negativa faktorerna. I vår teoridel hade vi också en underrubrik om att daghemmet inte är en ersättning för föräldraskapet, vilket också kom fram i intervjuerna genom att föräldrarna betonade hemmet och familjen som huvudsaklig grundtrygghet och uppfostrare. Indirekt kom också snäva ekonomiska ramar in, eftersom flera föräldrar nämnde att barnen inte får tillräckligt med uppmärksamhet till följd av liten personalstyrka i förhållande till antal barn. Det som inte nämndes under intervjuerna av det vi skrivit om i teoridelen var

aspekten om barn som är ensamma och utanför, vilket vi blev lite förvånade över. Inte heller den ökade infektionsrisken kom fram, men eftersom det är en förhållandevis liten aspekt är det inget vi hade väntat oss heller.

I vår teoridel utgick vi också från positiva sidor av att som barn få vårdas hemma och dessa faktorer antog vi kunde utgöra grunden för föräldrar som väljer att stanna hemma med sina barn. Allt vi beskrivit i teoridelen kom fram i undersökningen; familjen och föräldrarnas viktiga roll för barnets utveckling, anknytning och den gränslösa kärleken och kreativiteten. Det som respondenterna lyfte fram extra mycket var friheten, spontaniteten och lugnet.

De negativa aspekterna av att bara vara hemma som kom fram i undersökningen stämde också överens med vår teoriram. Respondenterna lyfte fram bristande hemförhållanden och föräldrarnas eventuellt bristande resurser som orsaker till när vård endast i hemmet inte är det bästa alternativet. I vår teoridel tog vi också upp svag familjeekonomi som en orsak till att barnen kan behöva dagvård för att kunna ges samma förutsättningar till utveckling som jämnåriga, men detta nämnde ingen av våra respondenter under intervjuerna.

Avslutningsvis kommer vi att kritiskt granska vårt examensarbete och fundera kring vad vi eventuellt kunde ha gjort annorlunda. I det stora hela är vi väldigt nöjda med utformningen och resultatet av vårt arbete. Vår teoridel är relevant för vår undersökning och vi fick svar på de frågor vi ställde i examensarbetets inledning. Eftersom vårt arbete blev väldigt omfattande blev det inga direkta djupdykningar i något tema, utan vi rörde oss mest på ytan kring det mesta. Det behöver dock inte nödvändigtvis vara negativt, eftersom vi på detta sätt fick en väldigt helhetstäckande bild av ämnet.

Vår respondentgrupp var väldigt mångsidig och gav oss många olika infallsvinklar och perspektiv till vår undersökning. Vi hade formulerat våra intervjufrågor så öppna som möjligt, i hopp om att de skulle få respondenten att verkligen tänka efter och ge uttömmande svar. Våra frågor var inte vinklade och det var inte uppenbart vilka svar vi sökte. Däremot upplever vi att vi inom ramen för intervjuerna fick ett gediget material att tolka och analysera. Vi fick direkta svar på alla undersökningens kärnfrågor genom indirekta frågor och svar.

Frågorna var en utmaning att formulera eftersom vi ville hålla dem så neutrala att de öppnade för en diskussion hos respondenten. Att ha öppna och nästintill diffusa frågor kan dock göra att respondenterna blir osäkra på vad de ska svara på. Några gånger under intervjuerna fick vi förklara mer ingående vad frågan innebar för att respondenten i fråga skulle kunna ge oss ett svar som gick att jämföra med de övrigas. Detta blev inte något stort problem, eftersom

vi enkelt kunde förklara närmare när det blev aktuellt, men det hade kanske varit lättare för respondenten att förbereda sig om frågorna varit mer specifika. Före intervjuerna utförde vi dock varsin provintervju och då upplevde vi båda att frågorna fungerade bra.

Efter några genomförda intervjuer märkte vi att det hade varit intressant att tillföra ytterligare några frågor, till exempel hur respondenten upplever att det egna valet har blivit bemött och om barnen deltar i annan ledd verksamhet. Dessa ämnen kom på tal under några intervjuer, men eftersom det var för sent att involvera dem i samtliga intervjuer kunde vi inte göra några jämförelser och fick därmed lämna dem utanför arbetet.

Extra nöjda är vi med vår undersökningsgrupp, som visade sig bli väldigt bred och mångsidig. Detta lyckades vi med genom att använda oss av bekvämlighetsurval när vi satte samman gruppen, vilket visade sig vara en lyckad metod för vårt arbete. Trots att våra respondenter var väldigt olika, visade de sig ändå ha många gemensamma tankar gällande teman med barnets bästa i fokus. Vi hade gärna haft en ännu större respondentgrupp för att på så sätt kunna ge en mer representativ bild, men det hade blivit för omfattande och tidskrävande att det inte hade lämpat sig inom ramen för detta arbete.

Vi har under arbetets gång fått en bättre förståelse för föräldrars sätt att resonera och lärt oss att det kan finnas många olika orsaker bakom respektive val. Det vi tar med oss från detta arbete är ett förstärkt tankesätt om att man alltid måste se det individuella i varje familj och familjesituation och att det inte finns en universell mall som är bäst och fungerar för alla.

Källförteckning

Aaltonen, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M., 2009. Barndomstiden. Jyväskylä: Utbildningsstyrelsen.

Andtbacka, P., Kronoby begränsar dagvården. Vasabladet, 5.2.2016.
<http://online.vasabladet.fi/Artikel/Visa/91252> (Hämtad 15.2.2017).

Bengtsson, A-B. & Gavelin, I., 2004. Familjer och missbruk – om glömda barn och glömda föräldrar. Visby: Books-on-Demand.

Bjar, L. & Liberg, C., 2003. Barn utvecklar sitt språk. Lund: Studentlitteratur.

Broberg, M., Broberg, A. & Hagström, B., 2012. Anknytning i förskolan – vikten av trygghet för lek och lärande. Stockholm: Natur & Kultur.

Edfelt, D., 2015. Utmaningar i förskolan – att förebygga problemskapande beteenden. Stockholm: Gothia Fortbildning.

Ellneby, Y., 2015. Barns rätt att utvecklas. Stockholm: Natur & Kultur.

Fast, C., 2015. Literacy – i familj, förskola och skola. Lund: Studentlitteratur.

Fridolfsson, I., 2008. Grunderna i läs- och skrivinläring. Lund: Studentlitteratur.

Gammelgård, L., 2009. Språkstrategi för dagvården från A-Ö. Helsingfors: Svenska kulturfonden.

<http://kulturfonden.webbhuset.fi/Site/Data/686/Files/Sprakstrategi%20i%20dagvardenw.pdf> (Hämtad 5.2.2017).

Grina, T., 2015. Den livsviktiga anknytningen – teori, utredning, behandling. Stockholm: Gothia Fortbildning.

Gummesson, E., 2013. Good enough för föräldrar. Stockholm: Bokförlaget Forum.

Gustavsson, S., 2016. Barns lärande och växande. Stockholm: Liber.

Heikkinen, E., 2004. Subjektiiivisin oikeus- päivähoitopalvelut paineiden alla. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Hellsten, T., 2000. Föräldraskap – makt med ansvar. Helsingfors: Församlingsförbundets Förlag Ab.

Hirokazu, Y., Weiland, C., Brooks-Gunn, J., Burchinal, M., Espinoza, L., Gormley, W., Ludwig, J., Magnuson, K., Phillips, D. & Zaslow, M., 2013. Investing in Our Future: The evidence Base on Preschool Education. Foundation for Child Development.
http://srcd.org/sites/default/files/documents/washington/mb_2013_10_16_investing_in_children.pdf (Hämtad 5.2.2017).

Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A., 2013. För barnets bästa – småbarnsfostran för närvårdare. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Juul, J., 1998. Här är jag! Vem är du? Köpenhamn: Forlaget Apostrof.

Karlsson, K., 2012. Anknnytning – om att toka samspelet mellan föräldrar och små barn. Stockholm: Gothia förlag.

Kihlbom, M., 2003. Om små barns behov och utveckling – Nyare utvecklingspsykologiska och neurobiologiska rön. U.o.: Myndigheten för skolutveckling.
<http://www.smabarnilund.se/Kihlboms%20rapport.pdf> (Hämtad 5.2.2017).

Killén, K., 2009. Barndomen varar i generationer – om förebyggande arbete med utsatta familjer. Oslo: Kommuneförlaget AS.

Killén, K., 2014. Förebyggande arbete i förskolan – samspel och anknnytning. Lund: Studentlitteratur.

Korsholm, 2016. Subjektiv rätt till dagvård. <https://www.korsholm.fi/dagvard-och-skola/dagvard/subjektiv-raett-till-dagvard/> (Hämtad 14.2.2017).

Lahtinen, J. & Selkee, J., 2016. Varhaiskasvatuskyselyraportti 1: Subjektiiivinen oikeus ja suhdeluvut. Helsingfors: Kommunförbundet.
<http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2016/201603varhaiskasvatusselvitys/Varhaiskasvatuskyselyraportti%20maaliskuu%202016.pdf> (Hämtad 16.2.2017).

Lastensuojelu, u.å. Föräldrars rättigheter och skyldigheter. U.o.

<https://www.lastensuojelu.info/sv/grunden-till-barnskyddet/foraldrars-rattigheter-och-skyldigheter/> (Hämtad 9.2.2017).

Långvik, A-S., Karleby begränsar rätten till dagvård. Yle Nyheter, 22.3.2016.

<https://svenska.yle.fi/artikel/2016/03/22/karleby-begransar-ratten-till-dagvard> (Hämtad 14.2.2017).

Markström, A-M., 2007. Att förstå förskolan – vardagslivets institutionella ansikten. Lund: Studentlitteratur. Meda Sverige, u.å. Smitta hos barn. U.o.

<http://www.infektionsguiden.se/infektioner-hos-barn/smitta-hos-barn/> (Hämtad 9.2.2017).

Olsson, B-I. & Olsson, K., 2004. Utveckling, livsvillkor och socialisation. Stockholm: Liber.

Sandberg, A., 2008. Miljöer för lek, lärande och samspel. Lund: Studentlitteratur.

Sheridan, S., Williams, P. & Pramling Samuelsson, I., 2015. Gruppstorlekens betydelse för barns möjligheter att lära och utvecklas i förskolan. Göteborg: Vetenskapsrådet.

https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.245747!/Gruppstorlekens_betydelse_Vetenskapsradet.pdf (Hämtad 16.2.2017).

Skerfving, A., 2005. Att synliggöra de osynliga barnen – om barn till psykiskt sjuka föräldrar. Stockholm: Gothia Ab.

Smidt, S., 2010. Vygotskij och de små och yngre barnens lärande. Lund: Studentlitteratur.

Social- och hälsovårdsministeriet, 2013., Barn- och familjepolitiken i Finland. Helsingfors.

<http://www.vasa.abo.fi/users/minygard/Undervisningfiler/Familjepolitiiken%20i%20Finland.pdf>

Social- och hälsovårdsministeriet, 2006. Jämställdhetspolitiken i Finland. Helsingfors.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74528/Jamstalldhetspolitiken_i_Finland_sv.pdf?sequence=1 (Hämtad 15.2.2017).

Säkkinen, S. & Kuoppala, T., 2015. Varhaiskasvatus 2015. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos.

Taskinen, S., 2001. Barnets bästa vid skilsmässa – Handbok för socialväsendet. Saarijärvi: Stakes forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården.

Taube, K., 2007. Barns tidiga läsning. Uo: Nordstedts Akademiska Förlag.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos – Lapset, nuoret ja perheet.

https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/ehkaiseva_lastensuojelu

(Hämtad 7.5.2015)

Undervisnings- och kulturministeriet, 2014. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75258/tr12.pdf?sequence=1>

(Hämtad 21.3.2014)

Utbildningsstyrelsen, 2016. Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Tammerfors: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino OY.

Vasa stad, 2016. Den subjektiva dagvårdsrätten ändras 1.8.2016.

<https://www.vaasa.fi/sv/meddelande/den-subjektiva-dagvardsratten-andras-182016>

(Hämtad 14.2.2017).

Winckelmann-Zilliacus, P., Vårdledigheten drar ned kvinnornas pensioner.

Hufvudstadsbladet, 23.11.2013. <http://gamla.hbl.fi/2013-11-23/531631/vardledigheten-drar-ned-kvinnornas-pensioner> (Hämtad 15.2.2017).

Öhman, M., 2010. Hissad och dissad – om relationsarbete i förskolan. Stockholm: Liber

FINLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

Barnskyddslag 13.4.2007/417

Lag om småbarnspedagogik 19.1.1973/36

Förordning om barndagvård 16.3.1973/239

Lag om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården 29.4.2005/272

Lag om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn 14.6.2002/504

Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 22.9.2000/812

Lag om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården 2008/387

Lag om stöd för hemvård och privat vård av barn 20.12.1996/1128

Statsrådets förordning om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården 29.7.2005/608

Bilaga 1

Intervjufrågor till kvalitativ undersökning

1. Hur ser er familjesituation ut? Arbete, studier, familjeledigheter, dagvård?
2. Vad är det som har gjort att ni valt att ha barnet/barnen hemma eller på dagis?
3. Är ni nöjda med nuvarande familjesituation? Finns det något ni skulle vilja ändra på?
4. Vad anser ni om den subjektiva rätten till dagvård? Behövs den? Har era åsikter om detta ändrats eller påverkats under åren?
5. Vad anser ni om begränsningen av den subjektiva dagvårdsrätten? Påverkar begränsningen er familj?
6. Vilken nytta anser ni att barn i allmänhet kan ha av att delta i dagvårdsverksamhet? Kan det finnas sidor av dagvården som inte är positiva för barnet?
7. Vilken nytta anser ni att barn i allmänhet kan ha av att vara hemma i stället för i dagvård? Kan barnet påverkas negativt av att bara vara hemma?
8. Finns det något som dagvården kan erbjuda barnet som inte föräldrar kan och tvärtom?